Міністерство освіти та науки України
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
Факультет психології, соціальної роботи та спеціальної освіти
Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Гендерна дискримінація жінок як об’єкт адвокаційної компанії на прикладі НУО

студентки IV курсу групи Саб-1-22-4.0д ОПП «Соціальна адвокація» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 231 Соціальна робота
Макошиби Альони Сергіївни

Науковий керівник: Жуков Віктор Іванович, кандидат педагогічних наук, доцент

Київ-2026

АНОТАЦІЯ

Макошиба А. С. Гендерна дискримінація жінок як об’єкт адвокаційної кампанії на прикладі НУО. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Бакалаврська робота за спеціальністю 231 «Соціальна робота» за освітньою програмою 231 «Соціальна адвокація». – Факультет психології, соціальної роботи та спеціальної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, Київ, 2026.

У науковій роботі досліджено проблему гендерної дискримінації жінок у сучасному українському суспільстві та проаналізовано особливості адвокаційної діяльності неурядових організацій у сфері захисту прав жінок. Розкрито сутність і форми гендерної дискримінації, охарактеризовано її соціально-психологічні механізми та основні прояви у трудовій, політичній, освітній і сімейній сферах. Проаналізовано міжнародно-правові основи забезпечення гендерної рівності, зокрема діяльність ООН, CEDAW, Європейського Союзу та інших міжнародних інституцій. Досліджено національну політику України у сфері протидії дискримінації, законодавчі акти й державні програми щодо забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків.

У роботі охарактеризовано механізми адвокаційної діяльності неурядових організацій, зокрема стратегічне планування, коаліційну взаємодію, комунікаційні кампанії та співпрацю із засобами масової інформації. Детально проаналізовано діяльність громадської організації «Ла Страда – Україна» як приклад ефективної адвокаційної кампанії у сфері захисту прав жінок та протидії гендерній дискримінації. Здійснено оцінку ефективності адвокаційних стратегій і розроблено рекомендації щодо вдосконалення механізмів захисту прав жінок в умовах сучасних соціальних викликів.

Ключові слова: гендерна дискримінація; гендерна рівність; права жінок; адвокаційна діяльність; неурядові організації; «Ла Страда – Україна»; гендерна політика; соціальна робота.

SUMMARY

Makoshyba A.S. Gender Discrimination against Women as an Object of an Advocacy Campaign on the Example of NGOs. – Qualification research paper (manuscript).

Bachelor's thesis in specialty 231 "Social Work" under the educational program 231 "Social Advocacy". – Faculty of Psychology, Social Work and Special Education of Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Kyiv, 2026.

The research paper examines the problem of gender discrimination against women in contemporary Ukrainian society and analyzes the peculiarities of advocacy activities carried out by non-governmental organizations in the field of women's rights protection. The study reveals the essence and forms of gender discrimination and characterizes its socio-psychological mechanisms as well as its manifestations in labor, political, educational, and family spheres. The paper analyzes the international legal foundations of gender equality, including the activities of the United Nations, CEDAW, the European Union, and other international institutions. It also investigates the national policy of Ukraine in the field of anti-discrimination, legislative acts, and state programs aimed at ensuring equal rights and opportunities for women and men.

The study characterizes the mechanisms of advocacy activities of non-governmental organizations, including strategic planning, coalition interaction, communication campaigns, and cooperation with the media. Particular attention is paid to the activities of the public organization «La Strada – Ukraine» as an example of an effective advocacy campaign in the field of women's rights protection and counteraction to gender discrimination. The research also evaluates the effectiveness of advocacy strategies and develops recommendations for improving mechanisms of women's rights protection under contemporary social challenges.

Keywords: gender discrimination; gender equality; women's rights; advocacy activity; non-governmental organizations; «La Strada – Ukraine»; gender policy; social work.

ЗМІСТ

ВСТУП..... 5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ ДИСКРИМІНАЦІЇ ЖІНОК..... 8
1.1. Поняття та сутність гендерної дискримінації у сучасному суспільстві..... 8
1.2. Міжнародно-правові основи забезпечення гендерної рівності (ООН, CEDAW, ЄС тощо)..... 15
1.3. Національна політика протидії дискримінації в Україні: законодавчі акти, державні програми..... 22
РОЗДІЛ 2. ГЕНДЕРНА ДИСКРИМІНАЦІЯ ЖІНОК ЯК ОБ'ЄКТ АДВОКАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НУО..... 32
2.1. Механізми адвокаційної діяльності (стратегічне планування, коаліції, комунікаційні кампанії, робота з медіа) та роль неурядових організацій у подоланні гендерної нерівності..... 32
2.2. Аналіз основних напрямів адвокаційних ініціатив у сфері прав жінок в Україні (на прикладі «Ла Страда – Україна»)..... 32
2.3. Оцінка ефективності кампанії та рекомендації щодо удосконалення адвокаційних стратегій у сфері захисту прав жінок..... 47
ВИСНОВКИ..... 57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ..... 61
ДОДАТКИ..... 68

ВСТУП

Сучасне суспільство переживає період глибоких соціокультурних трансформацій, у центрі яких постає питання рівності прав і можливостей жінок та чоловіків. Попри значні досягнення у сфері гендерної політики, дискримінація за ознакою статі залишається системною проблемою, що проявляється у всіх сферах життя – від політики й економіки до освіти, праці та сімейних відносин. Особливої актуальності ця проблема набуває в умовах воєнного стану, коли традиційні гендерні ролі зазнають змін, а жінки активно залучаються до волонтерської, громадської та політичної діяльності, проте все ще стикаються з бар'єрами у доступі до ресурсів, представництва та справедливих умов праці. Саме тому тема гендерної дискримінації жінок як об'єкта адвокаційної діяльності неурядових організацій є надзвичайно важливою як з наукової, так і з практичної точки зору.

Актуальність обраної теми зумовлена тим, що в Україні формування гендерно чутливої політики відбувається паралельно з інтеграцією європейських стандартів у національне законодавство, проте на практиці спостерігаються суттєві прогалини між нормативними положеннями та реальним станом справ. Проблеми нерівної оплати праці, горизонтальної та вертикальної сегрегації ринку праці, насильства за ознакою статі, відсутності жінок у процесах ухвалення рішень і публічному управлінні залишаються невирішеними. У цьому контексті особливу роль відіграють неурядові організації (НУО), які завдяки адвокаційним кампаніям забезпечують суспільний контроль за дотриманням прав людини, здійснюють просвітницьку діяльність і сприяють формуванню гендерно збалансованої культури.

Проблематика гендерної дискримінації є предметом дослідження багатьох українських і зарубіжних учених. Значний внесок у розвиток теоретичних основ зробили О. Кісь, І. Лазар, О. Харитонова, І. Янковець, які аналізували правові, філософські та соціокультурні аспекти гендерної нерівності. Питання гендерної

рівності в трудових відносинах розглядали Т. Маньгора, О. Макарова, В. Вишновецька, Р. Бутинська, а психологічні чинники дискримінаційної поведінки досліджували П. Горностай і А. Краліна. Практичні механізми протидії дискримінації та роль неурядових організацій у цій сфері проаналізовано у працях С. Очколас, Т. Перегудової, О. Уварової, а також у звітах міжнародних структур – ООН, Ради Європи, CEDAW, ЄС та українських організацій «Ла Страда – Україна» й «Жіночі перспективи». У сукупності ці праці створюють базу для комплексного розуміння проблеми, проте аспект адвокаційної діяльності щодо подолання дискримінації потребує подальшого системного аналізу.

Метою дипломної роботи є дослідження феномену гендерної дискримінації жінок у сучасному українському суспільстві та виявлення особливостей її подолання через адвокаційну діяльність неурядових організацій. Для досягнення цієї мети передбачено виконання таких **завдань**:

- розкрити сутність і форми гендерної дискримінації;
- проаналізувати міжнародно-правові засади забезпечення гендерної рівності та нормативно-правову базу України у сфері протидії дискримінації;
- розглянути механізми та стратегії адвокаційної діяльності НУО; провести аналіз діяльності організації «Ла Страда – Україна» як прикладу ефективної адвокаційної кампанії;
- оцінити її адвокаційної кампанії на суспільні зміни й виробити рекомендації щодо вдосконалення адвокаційних підходів.

Об’єктом дослідження є процес протидії гендерній дискримінації жінок у сучасному українському суспільстві.

Предметом дослідження – адвокаційна діяльність неурядових організацій як засіб подолання дискримінації та забезпечення гендерної рівності.

Методологічну основу роботи становить поєднання загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. Використано аналітичний і порівняльно-правовий методи для аналізу міжнародних і національних документів; системно-структурний метод – для розгляду діяльності НУО як комплексного соціального

механізму; соціологічний і контент-аналіз – для дослідження публічних звітів, матеріалів кампаній і комунікаційних стратегій; а також емпіричний метод оцінювання ефективності адвокаційних практик.

Наукова новизна полягає у спробі поєднати теоретичний аналіз проблеми гендерної дискримінації з практичним вивченням адвокаційної діяльності неурядових організацій, зокрема у контексті сучасних викликів, спричинених війною, економічною нестабільністю та посиленням соціальної нерівності. Робота конкретизує роль НУО як суб'єктів суспільного впливу, що формують нову культуру рівності й поваги до прав людини.

Практична цінність дослідження полягає у можливості використання його результатів у розробленні програм гендерно орієнтованої політики, підготовці рекомендацій для неурядових організацій, освітніх і правозахисних інституцій, а також у формуванні ефективних адвокаційних стратегій на місцевому та національному рівнях. Отримані висновки можуть стати основою для подальших емпіричних досліджень у галузі соціальної політики, права, політології та комунікацій.

Структура дипломної роботи зумовлена логікою дослідження і складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. У першому розділі розглянуто теоретико-методологічні засади дослідження гендерної дискримінації жінок, зокрема сутність цього явища, міжнародно-правові та національні механізми забезпечення рівності. Другий розділ присвячено аналізу гендерної дискримінації як об'єкта адвокаційної діяльності неурядових організацій, висвітленню механізмів їхньої роботи, прикладу діяльності «Ла Страда – Україна» та оцінці ефективності адвокаційних кампаній. Завершують роботу загальні висновки, що узагальнюють результати дослідження й містять практичні рекомендації щодо вдосконалення політики гендерної рівності в Україні.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ ДИСКРИМІНАЦІЇ ЖІНОК

1.1. Поняття та сутність гендерної дискримінації у сучасному суспільстві

Поняття «гендер» у сучасному науковому дискурсі сформувалося як результат еволюції суспільних уявлень про роль чоловіка та жінки у соціумі. Якщо термін «стать» описує біологічні відмінності між чоловіками й жінками, то «гендер» позначає соціально сконструйовану систему ролей, очікувань, норм і поведінкових моделей, що формуються під впливом культури, традицій і соціальної політики. Як підкреслює О. Лазебна, гендер є динамічним соціальним конструктом, який змінюється залежно від історичного контексту та соціально-політичного устрою суспільства [27, с.370]. Е. Степанова вважає, що формування гендерних уявлень у науці відбувалося під впливом феміністичного руху XX століття, який привернув увагу до нерівності в доступі жінок до освіти, політики й праці, а також до дискримінаційних практик, замаскованих під культурні традиції [50, с.115].

У соціогуманітарних науках поняття «гендер» набуло міждисциплінарного значення, об’єднавши соціологію, психологію, право та культурологію. І. Лазар розглядає гендер як категорію суспільного порядку, що визначає не лише розподіл соціальних ролей, а й доступ до ресурсів та влади [26, с.349]. На думку О. Харитонової, саме у взаємодії правових норм і культурних стереотипів формується реальна картина гендерної нерівності, тому для подолання дискримінації недостатньо лише формального закріплення рівних прав – необхідна зміна суспільної свідомості [55, с.63]. Таким чином, еволюція поняття «гендер» демонструє поступовий перехід від біологічного до соціокультурного розуміння, де ключову роль відіграють механізми соціалізації, виховання й суспільної комунікації.

Гендерна поведінка людини формується через систему очікувань, закріплених у суспільстві: що «прийнятно» для жінки, а що – для чоловіка. Як зазначає П. Горностай, саме повторюваність соціальних сценаріїв і культурних моделей відтворює нерівність покоління за поколінням, адже люди засвоюють норми неусвідомлено, у процесі спілкування, виховання та професійної діяльності [11, с.10]. У більшості культур жінці відводиться роль берегині дому, а чоловікові – здобувача та лідера, що призводить до обмеження участі жінок у публічному просторі, зокрема у політиці та економіці. Саме ці стереотипи лежать в основі дискримінаційних практик, які мають як відкриті, так і приховані форми.

Поняття «гендерна дискримінація» означає будь-яке розрізнення, обмеження або виключення за ознакою статі, яке має на меті або результатом є порушення рівності прав і можливостей чоловіків та жінок. У міжнародному праві цей термін вперше був закріплений у Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW, 1979), де визначено обов'язки держав щодо забезпечення рівних прав у всіх сферах суспільного життя. Українське законодавство також містить аналогічне визначення у Законі «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» [41]. Відповідно до наукових класифікацій, розрізняють пряму, непряму, структурну, приховану й позитивну дискримінацію.

Пряма дискримінація має місце тоді, коли до особи застосовуються менш сприятливі умови лише через її стать, наприклад, відмова у працевлаштуванні або нижча оплата праці за рівної кваліфікації. Непряма дискримінація проявляється тоді, коли загальні норми чи вимоги фактично ставлять жінок у гірше становище, хоча формально є «нейтральними». Структурна дискримінація закріплюється в інституційній практиці – у нерівному представництві жінок у політичних структурах або на керівних посадах. Прихована дискримінація часто має культурну форму: через сексистську лексику, об'єктивацію у медіа, знецінення жіночої праці. Поняття «позитивна дискримінація» або «гендерні квоти» розглядається як тимчасовий механізм компенсації історичної нерівності для досягнення фактичної рівності можливостей [7, с.104].

Гендерна дискримінація жінок виявляється у багатьох сферах суспільного життя. У трудовій сфері вона проявляється через горизонтальну сегрегацію – переважання жінок у низькооплачуваних галузях, і вертикальну – обмежений доступ до керівних посад, що позначається терміном «скляна стеля» [56, с.253]. У сфері освіти зберігаються упередження щодо вибору професій: дівчат частіше орієнтують на гуманітарні спеціальності, тоді як технічні напрями залишаються «чоловічими». У політичному житті, незважаючи на впровадження гендерних квот, жінки становлять лише близько 21 % депутатського корпусу на місцевому рівні, тоді як у європейських країнах цей показник сягає 40–50 % [60]. У сімейній сфері дискримінація виявляється через нерівномірний розподіл домашньої праці, а в культурній – через об’єктивацію жінок у рекламі, ЗМІ та публічному просторі.

Проблема дискримінації загострюється в умовах воєнного стану, коли жінки часто втрачають роботу або змушені брати на себе подвійне навантаження – професійне й сімейне. У звіті «Ґендерний профіль країни Україна» наголошується, що війна поглибила економічну нерівність і підвищила ризики насильства, особливо для внутрішньо переміщених жінок [14]. Водночас у звітах організації «Жіночі перспективи» відзначається, що під час війни активізувалася діяльність громадських ініціатив, спрямованих на підтримку жінок, які зазнали дискримінації або гендерного насильства [1]. Це свідчить про те, що проблема не лише зберігає актуальність, а й потребує нових підходів до правового, соціального та інформаційного реагування.

Отже, гендерна дискримінація є складним соціальним феноменом, який виникає на перетині права, культури та економіки. Її подолання можливе лише за умов комплексної політики, що поєднує правові гарантії, просвітницькі ініціативи й активну діяльність громадських організацій. Формування рівноправного суспільства вимагає не лише юридичного захисту, а й трансформації свідомості, яка визнає різноманіття ролей і можливостей жінки у сучасному світі.

Соціально-психологічні механізми відтворення дискримінаційних практик ґрунтуються на системі глибоко вкорінених у суспільній свідомості гендерних стереотипів, які формують уявлення про «природні» ролі чоловіка та жінки. Такі уявлення проявляються через соціальні очікування, коли жінкам відводиться пасивна, підпорядкована позиція у професійній, політичній чи сімейній сферах. Як зазначає П. Горностай, стереотипізація поведінки закладається ще в дитинстві, коли дівчаток заохочують до емоційності й турботливості, а хлопців – до лідерства й раціональності, що згодом перетворюється на культурну норму [11, с. 12]. Унаслідок цього формується певна «матриця очікувань», яка зумовлює упереджене ставлення до жінок-керівниць, політикинь, науковиць, навіть коли вони мають достатню компетенцію та досвід.

Одним із проявів таких упереджень є феномени «скляної стелі» та «липкої підлоги». О. Чуйкова описує «скляну стелю» як невидимий бар’єр, що перешкоджає просуванню жінок на керівні посади, навіть якщо формальних перешкод немає [56, с. 253]. Водночас «липка підлога» означає концентрацію жінок на низькооплачуваних, соціально знецінених посадах, з яких складно вирватися через поєднання сімейних обов’язків і нестачу підтримки. Дослідження О. Стрельник підтверджує, що материнство в українському контексті часто сприймається як перешкода професійному зростанню, що посилює сегрегацію на ринку праці та поглиблює розрив між статями [51, с. 13].

Медіа та мова відіграють важливу роль у підтриманні цих нерівностей. У багатьох інформаційних продуктах жінки зображуються через призму зовнішності, сімейних ролей або емоційності, що формує спотворене уявлення про їхні соціальні функції. Гендерна лінгвістика вказує на те, що мова може бути носієм дискримінаційних смислів: фемінітиви часто сприймаються як знецінюючі, тоді як чоловічі форми закріплюють авторитет і статус. Як підкреслює І. Янковець, суспільний дискурс не лише відображає, а й відтворює гендерну асиметрію, зберігаючи її через медійні наративи та комунікативні практики [59, с. 22]. Усе це створює ефект замкненого кола, коли суспільство

несвідомо репродукує дискримінаційні моделі поведінки, водночас вважаючи їх природними.

Соціальні наслідки гендерної дискримінації проявляються передусім у сфері економіки та трудових відносин. Жінки залишаються менш представленими на ринку праці, мають нижчі доходи й обмежений доступ до управлінських посад. За даними аналітичного звіту В. Антонюк, І. Підоричевої та В. Ляшенка, у 2024 році спостерігалися суттєві професійно-кваліфікаційні диспропорції, що знижують потенціал структурної трансформації українського підприємницького сектору [3, с. 28]. Схожа тенденція простежується й у міжнародному вимірі: за результатами *Global Gender Gap Report 2024* Україна посідає середні позиції у рейтингу, демонструючи відносний прогрес у сфері освіти, проте суттєвий гендерний розрив у сфері економічної участі та політичного представництва [60].

Дискримінаційні практики безпосередньо впливають на людський капітал: недооцінка ролі жінок у виробничій, науковій та управлінській діяльності призводить до втрати інтелектуального потенціалу, що гальмує інноваційний розвиток держави. Як зазначає О. Кісь, гендерна нерівність є не лише порушенням прав людини, а й бар’єром для побудови правової та демократичної держави, оскільки суспільство, що ігнорує принцип рівності, не здатне до справедливого розподілу ресурсів і можливостей [21, с. 91].

Наслідки дискримінації простежуються і в політичному житті: хоча, за даними «Суспільне Новини», жінки займають близько 41 % керівних посад, їхнє представництво у вищих ешелонах влади залишається обмеженим [52]. Такий дисбаланс означає втрату перспектив для створення інклюзивної політики, адже участь жінок у прийнятті рішень сприяє підвищенню соціальної справедливості, рівноваги та стійкості демократичних інститутів.

Отже, гендерна дискримінація має багатовимірний характер – від психологічного до соціально-економічного – і становить одну з ключових перепон демократичного розвитку. Її подолання потребує системних змін у свідомості, законодавстві та культурі комунікації, а також активної участі

інститутів громадянського суспільства, здатних трансформувати стереотипні моделі мислення та формувати нові соціальні стандарти рівності.

У межах сучасної соціогуманітарної думки феномен гендерної дискримінації розглядається крізь призму кількох ключових теоретичних підходів, кожен із яких пояснює її причини, механізми відтворення та можливості подолання. Першим із них є соціоконструктивістський підхід, що виходить із уявлення про гендер як соціальний конструкт, сформований у процесі історичного розвитку суспільства. Відповідно до цього підходу, відмінності між чоловіками та жінками не є природно зумовленими, а нав'язані соціальними нормами, культурними традиціями та системою виховання. Саме через соціальні інститути – сім'ю, освіту, медіа – відтворюються патріархальні моделі поведінки, які закріплюють нерівність можливостей і доступу до ресурсів. У цьому контексті дискримінація набуває характеру структурного явища, що підтримується суспільними очікуваннями щодо «належної» ролі жінки в родині, праці та політиці [27, с.370].

Інституційний підхід пояснює гендерну дискримінацію через недосконаліть політико-правових та економічних інститутів, які не забезпечують реальної рівності можливостей. На думку І. Лазар, навіть за наявності законодавчо закріплених гарантій рівності в Україні діють механізми формальної рівності, коли проголошені норми не реалізуються в практичному житті через інерційність державних структур та низький рівень гендерної культури суспільства [26, с.349]. Такі інституційні перекоси проявляються в нерівній оплаті праці, обмеженому доступі жінок до керівних посад, дискримінаційних умовах працевлаштування. Водночас новітні дослідження, зокрема І. Янковець, акцентують на важливості створення інституційного механізму моніторингу гендерної політики, що дозволяє виявляти системні порушення та впроваджувати ефективні засоби їх подолання [59, с.22].

Феміністичний підхід, який має глибокі філософські й соціальні корені, розглядає дискримінацію як наслідок патріархальної структури влади, що історично забезпечує привілеї чоловіків у суспільстві. Феміністичні теорії

відстоюють ідею, що нерівність є не лише соціальним, а й політичним конструктом, який підтримується системою норм, інституцій і дискурсів. У межах цього підходу формується поняття «скляної стелі» – невидимих бар'єрів, які перешкоджають жінкам обіймати керівні посади, а також «липкої підлоги», що утримує їх у нижчих сегментах ринку праці [56, с.253]. Як наголошує О. Кісь, феміністичний аналіз не лише критикує патріархальні моделі, а й пропонує альтернативу – створення соціальних структур, заснованих на принципах партнерства, солідарності й рівноправності [21, с.93].

Постструктуралістський підхід, представлений працями західних теоретиків, але активно підтримуваний сучасними українськими науковицями, зосереджується на мові та дискурсі як інструментах формування гендерних відмінностей. Він виходить із того, що гендерна нерівність не лише відтворюється у структурах влади, а й постійно закріплюється в повсякденних мовних практиках – через жарти, кліше, стереотипні вислови. Відтак боротьба з дискримінацією передбачає не лише законодавчі чи економічні зміни, а й зміну культурних кодів та символічних уявлень про жінку й чоловіка в суспільстві [27, с.371].

Окремого розгляду заслуговують теорії гендерної стратифікації, патріархату та «подвійного навантаження». Теорія гендерної стратифікації пояснює нерівність як результат розподілу соціальних ролей і доступу до ресурсів за статевою ознакою, що відображає ієрархічну будову суспільства. Теорія патріархату описує систему, у якій чоловіки мають владу над жінками в усіх ключових сферах – політиці, економіці, сім'ї. Поняття «подвійного навантаження» жінок, сформульоване соціологами у другій половині XX ст., позначає одночасне виконання ними професійних і домашніх обов'язків, що створює нерівні умови для самореалізації й призводить до емоційного вигорання та соціальної втоми [38, с.22]. Як зазначає В. Антонюк, сучасний український ринок праці демонструє яскраві прояви такої нерівності: навіть попри зростання участі жінок у бізнесі, зберігається вертикальна сегрегація, що не дозволяє їм впливати на стратегічні рішення [3, с.25].

Попри складність і багатовимірність проблеми, більшість науковців сходяться на думці, що подолання дискримінаційних практик можливе за умови поєднання структурних і культурних змін. Необхідним є утвердження принципу гендерної рівності у правових і політичних механізмах, забезпечення участі жінок у процесах ухвалення рішень, розвиток гендерної освіти й просвітництва. Як наголошує Т. Асмолова, важливою передумовою є формування толерантного соціального середовища, у якому відмінності сприйматимуться не як загроза, а як ресурс розвитку суспільства [4, с.133]. Сучасна Україна має унікальний шанс інтегрувати європейські стандарти рівності у власну політичну культуру, спираючись на напрацювання як наукової спільноти, так і громадських рухів, що утверджують гуманістичну модель суспільства, засновану на повазі до людської гідності й рівних можливостей для всіх.

1.2. Міжнародно-правові основи забезпечення гендерної рівності (ООН, CEDAW, ЄС тощо)

Міжнародно-правові основи забезпечення гендерної рівності формувалися поступово впродовж XX – початку XXI століття як відповідь світової спільноти на глибоко вкорінені суспільні нерівності між чоловіками та жінками. Історично рух за рівні права жінок бере початок ще з перших хвиль фемінізму, однак саме після Другої світової війни питання гендерної рівності набуло офіційного міжнародного статусу. Створення Організації Об’єднаних Націй у 1945 році стало переломним моментом у формуванні глобальної правової бази, покликаної забезпечити однакові права та можливості для всіх людей незалежно від статі. Уже в Статуті ООН закріплено принцип недискримінації, а подальші документи конкретизували його у сфері прав жінок. Згодом розпочалася системна робота над розробленням спеціальних міжнародних конвенцій, декларацій і програм, спрямованих на подолання гендерної дискримінації, що створило основу для розвитку національних законодавств країн-учасниць.

ООН відіграє ключову роль у формуванні світової політики рівності та справедливості. Її діяльність охоплює широкий спектр ініціатив – від розроблення міжнародних стандартів до впровадження практичних програм розвитку. Саме в межах цієї організації вперше було усвідомлено, що питання прав жінок – це не лише соціальне, а й політичне та правове завдання, яке потребує глобальної координації. У 1946 році була створена Комісія ООН зі становища жінок, котра стала постійним консультативним органом, відповідальним за формування політики гендерної рівності. Її діяльність заклала підвалини для розроблення Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW) – основного документа, який визначає міжнародні стандарти у цій сфері [59, с.22].

Важливим етапом становлення міжнародних норм стала Загальна декларація прав людини (1948), яка проголосила рівність усіх людей у правах і гідності, незалежно від статі. Хоча документ не мав обов'язкової юридичної сили, він став моральним і правовим орієнтиром для подальшого розвитку міжнародного законодавства. Його положення отримали конкретизацію в Міжнародному пакті про громадянські та політичні права (1966), де підкреслюється рівність чоловіків і жінок у реалізації політичних, економічних і соціальних прав. Ці документи створили основу для подальшого правового оформлення концепції гендерної рівності у вигляді спеціалізованих конвенцій.

Найвагомішим міжнародним актом у цій галузі стала Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW, 1979), яку часто називають «міжнародною хартією прав жінок». Вона визначає дискримінацію як будь-яке розрізнення чи обмеження за ознакою статі, що має наслідком порушення прав і свобод жінок у політичному, економічному, соціальному, культурному чи будь-якому іншому житті. Конвенція зобов'язує держави-учасниці ухвалювати всі необхідні заходи для усунення дискримінації – від законодавчих до освітніх і адміністративних. Важливим є й створення Комітету CEDAW, який здійснює моніторинг виконання зобов'язань країнами та розглядає їхні періодичні звіти. Саме діяльність цього Комітету сприяла

формуванню діалогу між урядами й громадянським суспільством щодо реального стану прав жінок у світі [26, с.349].

Наступним значним кроком стала Пекінська платформа дій (1995), ухвалена на Четвертій Всесвітній конференції зі становища жінок. Документ визначив 12 критичних напрямів, серед яких – участь жінок у політиці, економічна незалежність, доступ до освіти й охорони здоров'я, протидія насильству, захист прав дівчат і ліквідація стереотипів у медіа. Пекінська платформа дій не лише конкретизувала завдання урядів, але й підкреслила провідну роль громадських організацій у моніторингу виконання зобов'язань державами. Її реалізація стала основою для сучасних політик гендерної рівності, у тому числі в країнах Європейського Союзу.

ЄС, у свою чергу, вибудував власну систему норм і стандартів, інтегровану в усі сфери діяльності Спільноти. Починаючи з Римського договору (1957), який закріпив принцип рівної оплати праці чоловіків і жінок, Європейський Союз поступово сформував широку правову базу – від директив про рівність у працевлаштуванні до гендерного бюджетування й політики протидії насильству. У сучасних умовах ключовими документами є Стратегія ЄС з гендерної рівності 2020–2025 та Хартія основних прав Європейського Союзу, які гарантують захист від дискримінації у будь-якій формі [14, с.11]. Вплив європейських стандартів на українське законодавство є очевидним – саме завдяки співпраці з ЄС та ООН Україна розробила низку державних програм, зокрема Національний план дій з виконання Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека».

Міжнародні акти ООН і ЄС створили підґрунтя для формування в Україні цілісної системи правового забезпечення гендерної рівності, а також для посилення ролі громадських ініціатив, які діють у партнерстві з міжнародними донорами. Організації на кшталт «Ла Страда – Україна» чи «Жіночі перспективи» активно використовують положення CEDAW та Пекінської платформи дій як основу для своєї адвокаційної діяльності, спрямованої на зміну суспільних стереотипів і захист прав жінок [1]. Таким чином, міжнародне співтовариство не лише створило нормативно-правові механізми рівності, а й

надало імпульс для їх упровадження на національному рівні через підтримку неурядових структур.

Отже, міжнародно-правові документи ООН, CEDAW, ЄС та Пекінської платформи дій стали ключовими орієнтирами у становленні сучасної системи гендерної політики. Їхній вплив виходить далеко за межі декларацій – він відчутний у правових реформах, соціальних програмах, адвокаційних кампаніях і в поступовому утвердженні культури рівності у глобальному вимірі. Україна, як держава, що інтегрується у європейський простір, зобов'язана продовжувати гармонізацію свого законодавства із міжнародними стандартами, забезпечуючи реальне втілення принципів рівності та недискримінації у всіх сферах життя.

Гендерна політика Європейського Союзу є однією з найпослідовніших і найрозвиненіших систем правового та інституційного забезпечення рівності у світі. Її основою виступає Стратегія ЄС з гендерної рівності 2020–2025 рр., яка визначає п'ять ключових напрямів дії: забезпечення участі жінок у прийнятті політичних і економічних рішень, подолання гендерного розриву в оплаті праці, боротьба з насильством за ознакою статі, рівний доступ до можливостей на ринку праці та розвиток ґендерно чутливої політики у всіх сферах суспільного життя. Ця стратегія передбачає створення так званого «гендерного мейнстримінгу», тобто інтеграції принципу рівності у всі державні та наддержавні політики – від бюджету до безпеки та цифровізації [59, с.22].

Одним із ключових інституційних елементів реалізації гендерної стратегії є Європейський інститут з питань гендерної рівності (EIGE), створений у 2007 році. Його діяльність спрямована на проведення досліджень, підготовку аналітичних звітів і розробку показників гендерної рівності, які дозволяють оцінювати прогрес кожної держави-члена. Найвідомішим продуктом EIGE є Гендерний індекс, що щорічно вимірює рівень участі жінок у політичному, економічному та соціальному житті. За останніми даними, середній показник ЄС становить близько 70 балів зі 100, але різниця між країнами залишається суттєвою: Скандинавські держави демонструють найвищі результати, тоді як деякі країни Центрально-Східної Європи – нижчі за середній рівень [14].

Значну увагу ЄС приділяє не лише моніторингу, а й контролю за дотриманням принципів рівності. В межах механізмів Європейської комісії діє система гендерного аудиту політик держав-членів, а у випадку порушення антидискримінаційних норм можливе застосування фінансових санкцій або обмеження доступу до європейських фондів. Такий підхід поєднує стимулюючі та примусові інструменти, спрямовані на досягнення реальної, а не декларативної рівності. Європейський суд з прав людини неодноразово розглядав справи, що стосувалися дискримінації за статевою ознакою у сфері праці чи публічного управління, формуючи прецедентну базу, яка стала орієнтиром і для українських правозахисних інституцій [21, с.92].

Окрему роль у зміцненні європейської політики відіграють інші міжнародні акти та ініціативи, які встановлюють глобальні стандарти рівності. Передусім це Резолюція Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека», ухвалена 2000 року, що заклала основу для визнання ролі жінок у запобіганні конфліктам, миротворенні та відбудові суспільства. Її виконання стало обов’язковим компонентом національних політик, а Україна з 2016 року впроваджує відповідний Національний план дій. Останній звіт про його реалізацію у 2024 році демонструє зростання кількості жінок у секторі безпеки та оборони, однак також фіксує проблеми недостатньої інституційної підтримки й нерівномірності регіонального охоплення [17].

Не менш вагомим міжнародним суб’єктом є Міжнародна організація праці (МОП), яка розробляє і ратифікує конвенції щодо рівних можливостей у сфері праці. Україна підтримує низку таких документів, зокрема Конвенцію № 111 про дискримінацію в галузі праці та занять і Конвенцію № 100 про рівну винагороду чоловіків і жінок за працю рівної цінності. МОП наголошує, що економічна незалежність жінок є передумовою соціальної стабільності, тому активно підтримує гендерно орієнтовані програми працевлаштування та менторські ініціативи для постраждалих від війни [6].

Свою вагому роль у просуванні рівності відіграє також структура ООН Жінки (UN Women), яка реалізує в Україні програми з підвищення політичної

участі жінок, розширення економічних можливостей та боротьби з гендерно зумовленим насильством. Згідно зі звітом «UN Women Ukraine», у 2023–2024 роках організація зосередила зусилля на підтримці жінок, які втратили роботу через воєнні дії, а також на розбудові регіональних центрів підтримки для жінок-лідерок громад [16].

Значний внесок у координацію міжнародних зусиль робить і Рада Європи, яка реалізує Стратегію гендерної рівності 2024–2029 рр.. Документ передбачає інтеграцію ґендерної перспективи у сферу правосуддя, запобігання насильству та розвиток ґендерно чутливого врядування. Особливою є увага до країн, що перебувають у стані конфлікту, зокрема України, для якої розроблено спеціальні методичні рекомендації щодо впровадження принципів рівності в умовах відбудови [18].

Крім того, у сфері формування доказової бази та аналітики активно працює Організація економічного співробітництва та розвитку (OECD), яка розробляє гендерні індикатори для оцінки соціально-економічної нерівності. Її експертиза використовується в підготовці національних звітів ЄС і Світового економічного форуму, зокрема у Global Gender Gap Report 2024, де Україна посіла 64 місце серед 146 країн світу, продемонструвавши помітний прогрес у сфері політичного представництва жінок [60].

Отже, міжнародна гендерна політика, побудована на засадах співпраці між ЄС, ООН, МОП та іншими організаціями, формує єдиний глобальний простір рівності. Її принципи впливають і на українську систему управління, сприяючи гармонізації законодавства та розвитку адвокаційних практик, орієнтованих на захист прав жінок і зміцнення їхньої соціальної ролі в умовах сучасних викликів.

Міжнародно-правові стандарти є фундаментом, на якому ґрунтується сучасна політика забезпечення гендерної рівності в Україні. Вони формують орієнтири, за якими держави зобов’язані розвивати власне законодавство, політику і практику щодо захисту прав жінок. Для України, яка взяла курс на європейську інтеграцію, дотримання міжнародних норм є не лише питанням іміджу, а й ключовою умовою для зміцнення демократичних інститутів і

соціальної справедливості. Основу міжнародно-правових стандартів становлять універсальні документи – Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW, 1979), Пекінська платформа дій (1995), Резолюція Ради Безпеки ООН №1325 «Жінки, мир, безпека» (2000), а також низка конвенцій Міжнародної організації праці. Ці документи визначають загальнолюдські принципи рівності прав і можливостей, а також зобов'язують держави забезпечувати їх реалізацію у законодавстві, економічній політиці, освіті, трудових відносинах і сфері безпеки [59, с. 22].

Вплив міжнародних норм на українське законодавство відчутно посилився після ратифікації CEDAW у 1981 році та ухвалення низки актів, що імплементують її положення у національну правову систему. Саме під тиском міжнародних зобов'язань в Україні було прийнято Закон «Про засади запобігання та протидії дискримінації» (2012), розроблено державні програми щодо рівних прав і можливостей жінок і чоловіків, а також створено посаду урядового уповноваженого з питань гендерної політики. Крім того, Резолюція 1325 стала основою для ухвалення Національного плану дій «Жінки, мир, безпека», що визначає конкретні кроки щодо захисту прав жінок під час воєнних дій і післявоєнного відновлення. Як наголошує І. Лазар, саме міжнародні стандарти стали каталізатором глибинних змін у сфері правового регулювання гендерної рівності, забезпечивши її системне впровадження в державну політику [26, с. 349].

Гармонізація українського законодавства з європейськими принципами є безперервним процесом, що передбачає адаптацію норм до вимог ЄС, Ради Європи та Міжнародної організації праці. Зокрема, Україна поступово впроваджує положення Європейської соціальної хартії (переглянутої), Конвенції Ради Європи про запобігання насильству щодо жінок та домашньому насильству (Стамбульської конвенції), яку ратифіковано у 2022 році. Гармонізація виявляється і в практичних змінах – перегляді трудового законодавства, скасуванні переліку заборонених професій для жінок, впровадженні принципу гендерно орієнтованого бюджетування на всіх рівнях державного управління

[31; 23]. Як зазначає О. Макарова, наближення правових механізмів до європейських стандартів сприяє не лише формальному вирівнюванню прав, але й реальному посиленню участі жінок у публічному житті, бізнесі та політиці [29, с. 207].

Важливим аспектом міжнародної взаємодії є участь України у моніторингових процесах, що здійснюються міжнародними структурами. Регулярне подання звітів до Комітету CEDAW дозволяє не лише оцінювати прогрес, а й визначати проблемні сфери, де потрібні додаткові кроки. За підтримки UNDP та UNFPA Україна реалізує програми, спрямовані на подолання економічної нерівності, насильства за ознакою статі та розвиток потенціалу жінок у сфері управління. Звіти ЄС і ПРООН фіксують поступову інтеграцію принципів гендерної чутливості у всі сфери державної політики, однак також відзначають нерівномірність цього процесу на регіональному рівні [14]. У рамках співпраці з міжнародними донорами українські неурядові організації, зокрема «Ла Страда – Україна» та «Жіночі перспективи», реалізують адвокаційні проєкти, спрямовані на посилення спроможності місцевих громад діяти відповідно до міжнародних гендерних стандартів [1]. Ці проєкти демонструють, що міжнародні інституції виступають не лише спостерігачами, а й активними партнерами у зміцненні правового й соціального захисту жінок.

Отже, міжнародно-правові стандарти виступають основою для реформування національної політики України у сфері гендерної рівності. Вони визначають рамки, у межах яких формується державне бачення рівних можливостей, задають орієнтири для гармонізації законодавства й забезпечують зовнішній контроль за виконанням узятих зобов’язань. Впровадження цих принципів є не лише вимогою міжнародних інституцій, а й необхідною умовою для побудови в Україні суспільства, заснованого на справедливості, повазі до гідності та соціальній рівновазі.

1.3. Національна політика протидії дискримінації в Україні: законодавчі акти, державні програми

Національна політика протидії дискримінації в Україні ґрунтується на комплексі законодавчих, інституційних і програмних механізмів, покликаних забезпечити рівність прав та можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах суспільного життя. У процесі розбудови демократичної держави саме гендерна рівність стала ключовим показником зрілості правової системи та ефективності державного управління. Україна, як держава, що прагне до європейської інтеграції, поступово адаптує національне законодавство до міжнародних стандартів, визначених Конвенцією ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW) та практикою Ради Європи.

Основоположним джерелом, яке закладає принцип рівності, є Конституція України, де у статті 24 закріплено норму про те, що громадяни мають рівні конституційні права і свободи, а не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками статі, раси, політичних чи інших переконань. Ця конституційна гарантія стала базою для подальшого формування спеціальних законів, спрямованих на запобігання дискримінації у різних соціальних і професійних сферах. Важливим кроком у цьому напрямі стало ухвалення Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» (2005), який уперше визначив поняття «гендерна рівність» у національному правовому полі, а також окреслив механізми її реалізації через державні програми, квотування представництва та контроль за дотриманням принципу рівності у трудових відносинах. Як зазначає О. Макарова, саме цей закон створив передумови для запровадження гендерного підходу в політиці, економіці та освіті [29, с.207].

У 2012 році Верховна Рада ухвалила Закон «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», який став рамковим документом у формуванні системної політики рівних можливостей. Цей закон запровадив чітке визначення поняття «дискримінація», класифікував її форми, зокрема пряму, непряму, утиск і підбурювання до дискримінації, та закріпив процедури звернення громадян у разі порушення їхніх прав [41, с.412]. На думку І. Лазар, поява цього закону стала знаковим моментом, оскільки він поєднав правові

норми з механізмами практичної реалізації принципу недискримінації через уповноважені органи та судову систему [26, с.352]. Водночас його ефективність значною мірою залежить від узгодженості з іншими законодавчими актами та здатності державних інституцій забезпечувати належне впровадження.

У подальші роки законодавча база зазнала низки позитивних змін, спрямованих на конкретизацію правових гарантій та ліквідацію стереотипних обмежень. Суттєвим кроком стало рішення Міністерства охорони здоров'я України 2022 року про скасування переліку заборонених для жінок професій, що існував ще з радянських часів [31]. Цей крок не лише відновив справедливість у сфері праці, а й засвідчив прагнення держави забезпечити гендерну рівність у доступі до зайнятості та професійної реалізації. Подібні зміни підтримуються європейськими інституціями, які розглядають рівний доступ до праці як складову сталого розвитку та економічної стійкості [14].

Важливою складовою національної політики є створення інституційних механізмів реалізації гендерного законодавства. Одним із провідних суб'єктів є Урядовий уповноважений з питань гендерної політики, який координує міжвідомчу взаємодію, здійснює моніторинг виконання міжнародних зобов'язань і сприяє інтеграції гендерного підходу в державні програми. Його діяльність охоплює підготовку рекомендацій, участь у розробленні стратегій, а також співпрацю з громадськими організаціями, що мають досвід у сфері адвокації прав жінок [59, с.22].

Крім того, в центральних і місцевих органах влади функціонують координатори з питань забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків. Їхня діяльність регулюється відповідними методичними рекомендаціями, затвердженими урядом у 2023 році, які визначають обов'язки щодо запобігання насильству за ознакою статі, підготовки звітів і проведення навчань [42]. У багатьох регіонах створено міжвідомчі ради з питань гендерної політики, а також дорадчі органи при обласних державних адміністраціях, де працюють представники громадських об'єднань, таких як «Ла Страда – Україна», «Жіночі перспективи», «Дія». Їхня участь сприяє практичній реалізації

політики рівних можливостей, поєднуючи державні ініціативи з громадським контролем та експертною оцінкою.

Не менш важливою формою реалізації гендерної політики є впровадження державних програм, спрямованих на досягнення реальної рівності у доступі до ресурсів, освіти, працевлаштування та представництва у владі. Серед таких програм особливе місце займає Національний план дій з виконання Резолюції Ради Безпеки ООН №1325 «Жінки, мир, безпека», що передбачає інтеграцію гендерного підходу у сферу безпеки, миротворчості та постконфліктного відновлення [17]. Його виконання координується Міністерством соціальної політики у співпраці з НУО, і, як свідчать звіти за 2024 рік, ефективність реалізації плану підвищується завдяки залученню регіональних координаторів і міжнародних партнерів [18].

Українська модель протидії дискримінації характеризується поступовою еволюцією від декларативного рівня до створення дієвих механізмів реалізації. Проте, як зазначає Т. Маньгора, основною проблемою залишається нерівномірність упровадження гендерних принципів на місцевому рівні, що пов’язано з недостатнім фінансуванням і низькою компетентністю окремих органів влади [30, с.160]. Водночас активна участь громадянського суспільства, розвиток адвокаційних практик і міжсекторальне партнерство дозволяють розширювати можливості жінок і забезпечувати реальний вплив політики рівності на соціальні процеси. Національна політика України у сфері запобігання дискримінації продовжує трансформуватися, наближаючись до стандартів Європейського Союзу, що є важливою умовою інтеграції країни у спільний європейський правовий простір.

В Україні реалізація принципів гендерної рівності є невід’ємною складовою демократичних перетворень та руху до європейської інтеграції. З огляду на міжнародні зобов’язання держави, Україна поступово формує комплексну систему державних програм, стратегій і планів, спрямованих на забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків, запобігання дискримінації та протидію гендерно зумовленому насильству. Особливе місце у

цій системі займає Національна стратегія забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків до 2030 року, затверджена постановою Кабінету Міністрів України, яка визначає довгострокові орієнтири державної політики. Документ спрямований на інтеграцію гендерного підходу в усі сфери державного управління – від освіти і праці до безпеки та оборони. У ньому наголошено на необхідності подолання стереотипів, підвищення гендерної чутливості державних службовців, розвитку механізмів моніторингу та звітності. Важливим аспектом стратегії є акцент на розширенні участі жінок у процесах ухвалення рішень на всіх рівнях влади, що відповідає міжнародним зобов'язанням України у рамках Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW) [59, с.22].

Поряд із цим, надзвичайно важливою складовою державної гендерної політики виступає Національний план дій із виконання Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека», який передбачає підвищення ролі жінок у процесах миротворення, запобігання конфліктам і відновлення миру. На практиці цей документ став потужним інструментом залучення жінок до сектору безпеки та оборони, розвитку системи захисту жінок, постраждалих від воєнних дій, а також до просування принципів інклюзивного лідерства. Звіт про виконання регіональних планів дій свідчить, що все більше областей створюють міжвідомчі групи, які координують реалізацію програм за участі громадських організацій, зокрема «Ла Страда – Україна» та «Жіночі перспективи» [17].

Ще одним важливим напрямом державної політики є Державна програма «Україна без насильства», яка інтегрує заходи з протидії домашньому насильству, сексуальним домаганням і трудовій дискримінації. Програма реалізується у тісній співпраці з міжнародними партнерами, серед яких – UNFPA, USAID, Pact, а також українські правозахисні ініціативи. За підтримки UNFPA створено національні гарячі лінії для постраждалих, інформаційні кампанії, а також освітні курси для поліцейських і соціальних працівників. Зокрема, проєкт Pact «Кампанії з адвокації для відстоювання прав жінок на місцевому рівні», у розробці якого брали участь А. Амбарцумова, Е. Ламах і М.

Дмитрієва, став прикладом успішного впровадження адвокаційних стратегій, орієнтованих на підвищення участі жінок у прийнятті управлінських рішень і місцевому самоврядуванні [2, с.54]. Не менш важливу роль відіграє діяльність громадської організації «Жіночі перспективи», яка реалізує регіональні програми з підтримки внутрішньо переміщених жінок у західних областях, сприяє їхній професійній інтеграції та створенню мереж взаємодопомоги [1]. Усі ці ініціативи демонструють синергію між державними інститутами, громадянським суспільством і міжнародними партнерами, що є запорукою ефективності гендерної політики.

Не менш важливою ланкою у системі забезпечення гендерної рівності є органи місцевого самоврядування, адже саме вони відповідають за практичну реалізацію державних стратегій на рівні громад. Одним із ключових інструментів цього процесу виступає гендерне бюджетування – підхід, який дозволяє враховувати потреби різних соціальних груп під час планування місцевих бюджетів. Як зазначає А. Ковальчук, гендерне бюджетування сприяє підвищенню прозорості фінансових рішень та ефективнішому розподілу ресурсів, особливо в контексті соціальної політики та освіти [23, с.104]. У низці регіонів України (зокрема, Львівській, Харківській, Тернопільській областях) уже впроваджено пілотні проєкти з інтеграції гендерного підходу в бюджетні процеси, що дозволяє краще враховувати потреби жінок, особливо у кризових ситуаціях.

Важливо, що державні програми й місцеві ініціативи набувають реального змісту лише за умов тісної взаємодії з неурядовими організаціями. Саме вони забезпечують комунікаційний зв’язок між владою та громадянами, здійснюють громадський контроль і надають експертну підтримку під час розроблення політик. Особливо помітною є діяльність організацій «Ла Страда – Україна», Українського жіночого фонду та Асоціації жінок України «Дія», які не лише проводять освітні та правозахисні кампанії, а й виступають партнерами органів влади в розробленні стратегічних документів і адвокаційних кампаній. Так, «Ла Страда – Україна» бере участь у реалізації державних програм із протидії

насильству та просування гендерно орієнтованого законодавства, а «Український жіночий фонд» забезпечує фінансову й експертну підтримку локальним жіночим ініціативам [28]. Організація «Дія» активно працює на місцевому рівні, залучаючи жінок до участі у прийнятті управлінських рішень, просуваючи гендерно збалансоване представництво у громадах і реалізуючи пілотні проєкти з розвитку лідерства серед жінок [43].

Значним здобутком останніх років стали регіональні ініціативи, спрямовані на формування безпечного і недискримінаційного середовища. Наприклад, у рамках проєкту «Підтримка жінок, миру та безпеки» створено міжрегіональні коаліції, що об'єднують громадські організації, органи влади та міжнародні структури для розроблення програм соціальної реінтеграції жінок, які постраждали від війни [18]. На місцевому рівні зростає роль гендерних координаторів у структурах державних адміністрацій, діяльність яких регламентовано Методичними рекомендаціями, затвердженими урядом у 2023 році [42]. Це свідчить про інституційне закріплення гендерної політики та поступове формування сталої системи управління рівними правами.

Отже, державні програми, міжнародні проєкти та діяльність органів місцевого самоврядування спільно створюють багаторівневу архітектуру реалізації гендерної політики. Їхня ефективність безпосередньо залежить від партнерства з громадськими об'єднаннями, які забезпечують сталість змін і формують нову культуру рівності у суспільстві. Саме інтеграція державних стратегій із локальними ініціативами та адвокаційною діяльністю НУО забезпечує поступовий рух України до реальної, а не декларативної гендерної рівності.

Реалізація гендерної політики в Україні розгортається між нормативним поступом і повсякденною практикою, де інерція інститутів, обмежені ресурси та культурні стереотипи постійно випробовують стійкість задекларованих стандартів. Попри приєднання до ключових міжнародних документів і поступове оновлення національної бази, на стику «нормативне–реальне» зберігаються прогалини. Насамперед ідеться про неповну й нерівномірну імплементацію

міжнародних стандартів: положення CEDAW, підходи «жінки, мир, безпека» та принципи недискримінації не завжди конвертуються у зобов'язальні процедури в органах влади, систему обов'язкової гендерної експертизи та дієві механізми відповідальності роботодавців. До цього додаються часові лаги між ухваленням стратегічних актів і підзаконними інструкціями, брак міжвідомчої координації, слабка інтеграція гендерного підходу в бюджетний цикл, а також фрагментарний моніторинг, що не дозволяє своєчасно коригувати політики. Правозастосовна практика щодо недискримінації часто залишається реактивною й казуїстичною, а не превентивною та системною, – відтак судові стандарти захисту прав жінок формуються повільно, із суттєвою регіональною варіативністю та залежністю від інституційної спроможності місцевого рівня [59, с.22]. У сфері праці, де накопичуються найвиразніші індикатори нерівності, спостерігаються розриви в оплаті, вертикальна й горизонтальна сегрегація, а також формалізація «скляної стелі» та «липкої підлоги», що відтворюють структурну асиметрію доступу до ресурсів кар'єрного зростання. Паралельно воєнні обставини посилюють неформальну зайнятість, вразливість внутрішньо переміщених жінок і навантаження неоплачуваною працею догляду, які поглиблюють ризики бідності та економічної залежності.

Не менш вагомим бар'єром є опір суспільства на рівні повсякденних уявлень і культурних сценаріїв. Гендерні стереотипи, що прив'язують жіночі ролі до сімейно-доглядової сфери й знецінюють лідерські або технічні амбіції, продовжують підживлювати дискримінаційні практики добору та просування кадрів, а також «материнський штраф», який множиться на дефіцит інфраструктури догляду. У публічній комунікації досі зустрічаються сексистські наративи, що нормалізують ієрархії та виправдовують асиметрію доступу до влади. Стереотипи накладаються на психологічні механізми самосприйняття й самооцінки, формуючи поведінкові бар'єри на вході до високооплачуваних і статусних професій; організаційні культури не завжди готові до впровадження політик рівних можливостей, а освітні середовища повільно переосмислюють приховані навчальні плани і мовні практики, які відтворюють гендеровані

очікування. У підсумку діє «замкнене коло»: стереотипи народжують інституційні обмеження, а інституційні обмеження – підкріплюють стереотипи. Розірвати його можливо лише через узгоджене поєднання правових, освітніх і комунікаційних інтервенцій, підкріплених належно спроєктованою адвокацією. Саме тому сучасна українська дискусія зосереджується не тільки на нормах, а передусім на змінах практик – від кадрової політики до локальних сервісів підтримки та нових стандартів професійної етики [21, с.92].

Перспективи розвитку гендерної політики пов’язані з трьома взаємодоповнювальними траєкторіями. По-перше, правова: необхідне посилення обов’язковості гендерної експертизи проєктів рішень, розширення санкцій за дискримінацію, інституціоналізація гендерно орієнтованого бюджетування на центральному й місцевому рівнях та інтеграція показників рівності в систему державного аудиту. Посилення незалежності інституцій, відповідальних за моніторинг і правозастосування, має супроводжуватися виробленням усталеної судової практики та впровадженням галузевих стандартів (зокрема у сфері праці, освіти, охорони здоров’я). Водночас важливо, щоб правові кроки не залишалися «на папері»: їх слід підв’язувати до реалістичних ресурсних моделей і календарів імплементації, а також до відкритих панелей індикаторів, зрозумілих для громадськості [48, с.35]. По-друге, освітня: формування правової та громадянської культури рівності має починатися зі школи, університету та системи підвищення кваліфікації державних службовців, педагогів, менеджерів. Йдеться не лише про окремі модулі чи тренінги, а про інтеграцію гендерно чутливих компетентностей у професійні стандарти, оновлення підручників і методик, розвиток критичного мислення та медіаграмотності. Університетські програми з права, економіки, психології та публічної політики можуть стати середовищем, де виробляються практикоорієнтовані рішення – від протоколів запобігання харасменту до проєктів місцевих сервісів догляду. По-третє, адвокаційна: необхідно підсилити спроможність НУО до стратегічного планування, коаліційної взаємодії та доказового моніторингу; розвивати партнерства з бізнесом і місцевою владою;

масштабувати цифрові комунікаційні кампанії, які поєднують широке охоплення з персоналізованою роботою з цільовими групами. У центрі – перехід від разових акцій до циклів «дослідження–кампанія–оцінювання–корекція», де кожен наступний етап спирається на вимірювані результати попереднього. Важливим каталізатором стане також системна участь України в європейських ініціативах із вимірювання гендерних розривів і запровадження порівнюваних метрик, що дозволяє бачити прогрес і точково інвестувати ресурси у найвужчі місця політики [60, с.15].

Отже, ключ до подолання розриву між нормою і практикою – у зшиванні правових гарантій із повсякденними інституційними процедурами та зміною культурних сценаріїв. Відмова від «символічної відповідності» на користь вимірюваної ефективності, інституційна сталість моніторингу, професіоналізація місцевих координаторів з питань рівних прав, розбудова інфраструктури догляду й підтримка працевлаштування жінок у високопродуктивних секторах можуть забезпечити поступ, який не розвіюється з черговою кризою. Водночас саме адвокаційні мережі – у співпраці з університетами, бізнесом та органами влади – здатні перетворити нормативний консенсус на соціальний, відкриваючи «довгу хвилю» змін, де рівність перестає бути предметом дискусії і стає операційним стандартом щоденної роботи інституцій.

РОЗДІЛ 2. ГЕНДЕРНА ДИСКРИМІНАЦІЯ ЖІНОК ЯК ОБ'ЄКТ АДВОКАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НУО(Ла-Стради Україна)

2.1. Механізми адвокаційної діяльності (стратегічне планування, коаліції, комунікаційні кампанії, робота з медіа) та роль неурядових організацій у подоланні гендерної нерівності

Адвокаційна діяльність у сфері захисту прав жінок сьогодні виступає одним із ключових механізмів впливу громадянського суспільства на процес формування державної політики, суспільних цінностей та практик забезпечення гендерної рівності. Її значення особливо посилилося в умовах соціальних трансформацій, пов'язаних із війною, економічною нестабільністю та необхідністю адаптації українського законодавства до європейських стандартів. На відміну від ситуативних інформаційних кампаній чи разових громадських ініціатив, адвокація передбачає довготривалий і системний процес, спрямований на зміну суспільних підходів, удосконалення нормативно-правової бази та формування механізмів захисту прав людини. У сфері гендерної політики вона охоплює широкий спектр діяльності: від стратегічного планування й коаліційної взаємодії до комунікаційних кампаній, роботи з медіа та міжнародного партнерства.

З метою практичного дослідження механізмів адвокаційної діяльності у сфері подолання гендерної нерівності в межах бакалаврської роботи було проведено прикладне емпіричне дослідження. Його основу становили аналіз документів та анкетне опитування працівників і партнерів неурядових організацій, діяльність яких пов'язана із захистом прав жінок. Базою дослідження стали матеріали діяльності НУО «Ла Страда – Україна», а також результати онлайн-анкетування, проведеного за допомогою Google Forms. Зразок анкети подано у Додатку Б.

У дослідженні взяла участь 21 особа. Серед респондентів були керівники структурних підрозділів, координатори проєктів, юридичні консультанти,

психологи, фахівці з комунікацій, волонтери та представники адміністративного сектору. Найбільшу частку учасників становили фахівці психологічного напряму та кризового консультування – 23,8 %, координатори проєктів і юридичні консультанти – по 19 %, а також керівники структурних підрозділів – 14,3 %. Такий розподіл свідчить про міждисциплінарний характер адвокаційної діяльності, що поєднує правову, психологічну, соціальну та комунікаційну складові.

Таблиця 2.1

Професійна структура респондентів

Посада / напрям діяльності	Кількість	%
Фахівці психологічного напряму	5	23,8 %
Координатори проєктів	4	19 %
Юридичні консультанти	4	19 %
Керівники підрозділів	3	14,3 %
Інші категорії	5	23,9 %

Наочне співвідношення відповідей респондентів подано на рис. 2.1 (див. Додаток Б).

Результати дослідження засвідчили, що більшість опитаних мають значний професійний досвід у сфері захисту прав жінок. По 38,1 % респондентів працюють у цій сфері від 1 до 3 років та понад 10 років, що демонструє поєднання досвіду й нових професійних підходів у діяльності організацій. Це дозволяє говорити про сформоване професійне середовище, у якому адвокаційна діяльність розглядається як системний процес, а не короткострокова інформаційна кампанія.

Аналіз відповідей показав, що найбільш поширеними напрямами діяльності респондентів є психологічна підтримка та кризове консультування – 42,9 %, юридична допомога і правовий супровід – 38,1 %, а також проєктна діяльність і грантовий менеджмент – 38,1 %. Значна частина опитаних також бере участь у адвокаційній та лобістській діяльності – 23,8 %. Такі результати підтверджують, що сучасна адвокація у сфері прав жінок має комплексний характер і поєднує не лише інформаційну роботу, а й практичну підтримку постраждалих, юридичний супровід та комунікацію з державними структурами.

Таблиця 2.2

Основні напрями діяльності респондентів

Напрям діяльності	Кількість відповідей	%
Психологічна підтримка	9	42,9 %
Юридична допомога	8	38,1 %
Проєктна діяльність	8	38,1 %
Адвокаційна діяльність	5	23,8 %
Навчання та підвищення кваліфікації	4	19 %

Результати опитування підтверджують, що ефективна адвокаційна діяльність безпосередньо залежить від стратегічного планування. Більшість респондентів наголосили на важливості міждисциплінарної взаємодії у процесі реалізації адвокаційних кампаній. Так, 47,6 % опитаних вважають, що залучення мультидисциплінарної команди суттєво підвищує результативність кампанії, а ще 38,1 % визначили цей чинник як критично важливий для її ефективності. Це свідчить про розуміння того, що сучасна адвокація потребує поєднання правової експертизи, психологічної підтримки, медіакомунікації та аналітичної роботи.

У процесі дослідження було встановлено, що серед найбільш ефективних механізмів стратегічного планування респонденти виокремлюють визначення ключових показників ефективності та аналіз політичного й законодавчого середовища – по 66,7 %. Водночас 61,9 % учасників опитування наголосили на важливості SWOT-аналізу та оцінки ризиків, а 47,6 % – на необхідності залучення цільових груп до процесу планування адвокаційної кампанії. Такі результати демонструють, що громадські організації дедалі більше орієнтуються на системний менеджмент, аналітичний підхід і попереднє прогнозування ризиків.

Таблиця 2.3

Найефективніші механізми стратегічного планування

Механізм	Кількість відповідей	%
Визначення KPI	14	66,7 %
Аналіз політичного середовища	14	66,7 %
SWOT-аналіз та оцінка ризиків	13	61,9 %
Залучення цільових груп	10	47,6 %
Моніторинг соціального впливу	9	42,9 %

Наочне представлення результатів подано на рис. 2.2 (див. Додаток Б).

Особливе значення в адвокаційній діяльності мають коаліції та партнерські мережі. Саме вони дозволяють об’єднувати ресурси, формувати спільну позицію та забезпечувати ширший суспільний вплив. Результати дослідження показали, що найвищий рівень ефективності респонденти відзначили у співпраці з міжнародними організаціями та донорами. Значна частина опитаних також позитивно оцінила взаємодію з українськими НУО та державними інституціями. Це свідчить про поступове формування в Україні моделі партнерської взаємодії між громадським сектором, міжнародними структурами та державою.

Водночас результати дослідження показали, що найбільші труднощі у процесі реалізації адвокаційних кампаній виникають у сфері залучення фінансових ресурсів і кадрового забезпечення – 61,9 %, а також у процесі формування коаліцій і партнерств – 52,4 %. Частина респондентів також відзначила складність взаємодії з державними органами та недостатню швидкість ухвалення рішень на інституційному рівні. Це свідчить про те, що навіть за наявності суспільного запиту на зміни ефективність адвокаційної діяльності значною мірою залежить від ресурсної спроможності організацій і готовності державних структур до співпраці.

Окрему увагу у дослідженні було приділено комунікаційним кампаніям та роботі з медіа як одному з ключових механізмів адвокації. Більшість респондентів наголосили, що найрезультативнішими інструментами залучення громадськості є публічні заходи, семінари та круглі столи – 76,2 %, а також прямі комунікації з представниками влади – 61,9 %. Водночас 57,1 % опитаних позитивно оцінили ефективність відеоконтенту й інформаційних матеріалів у соціальних мережах. Це свідчить про те, що сучасна адвокація дедалі більше переходить у цифровий простір, де інформаційний вплив поєднується з інтерактивною взаємодією з аудиторією.

Результати анкетування показали, що найпоширенішими формами гендерної дискримінації в Україні респонденти вважають домашнє насильство та насильство за ознакою статі – 95,2 %, дискримінацію у сфері зайнятості – 66,7 %, а також сексуальне насильство й харасмент – 66,7 %. Значна частина

учасників опитування також звернула увагу на проблему торгівлі людьми та сексуальної експлуатації. Такі результати підтверджують, що проблема гендерної нерівності в Україні має комплексний характер і потребує не лише правового реагування, а й широкої просвітницької та інформаційної роботи.

Таблиця 2.4

Найпоширеніші форми гендерної дискримінації в Україні

Форма дискримінації	Кількість відповідей	%
Домашнє насильство	20	95,2 %
Дискримінація у сфері зайнятості	14	66,7 %
Сексуальне насильство	14	66,7 %
Торгівля людьми	9	42,9 %
Стереотипізація та об’єктивація	7	33,3 %

Наочне співвідношення відповідей представлено на рис. 2.3 (див. Додаток Б).

Дослідження також продемонструвало, що повномасштабна війна суттєво вплинула на характер гендерної дискримінації в Україні. По 33,3 % респондентів зазначили, що проблема значно загострилася або що масштаби дискримінації помітно зросли, хоча її характер залишився подібним. Ще 28,6 % опитаних вважають, що окремі форми дискримінації посилилися, а інші – навпаки, стали менш помітними. Це свідчить про трансформацію гендерних викликів у воєнних умовах та необхідність адаптації адвокаційних стратегій до нових соціальних ризиків.

Важливим результатом дослідження стало визначення системних чинників, які найбільше перешкоджають ефективному захисту прав жінок. Найчастіше респонденти називали недосконаліть законодавчої бази та слабкі механізми її реалізації – 81 %, низький рівень громадської обізнаності – 66,7 %, а також стійкі соціальні стереотипи й патріархальні установки – 66,7 %. Такі результати свідчать про те, що проблема гендерної нерівності має не лише інституційний, а й глибоко культурний характер.

Аналіз результатів опитування показав, що діяльність НУО у сфері захисту прав жінок загалом оцінюється позитивно. Так, 71,4 % респондентів вважають, що «Ла Страда – Україна» ефективно використовує доступні ресурси для впливу

на проблему гендерної дискримінації, а 66,7 % зазначили, що жінки, які звертаються по допомогу до організації, часто отримують підтримку, що відповідає їхнім потребам. Крім того, 85,7 % опитаних наголосили на важливості фінансової та грантової підтримки міжнародних партнерів для подальшого посилення адвокаційної діяльності організації.

Отже, результати проведеного дослідження підтверджують, що адвокаційна діяльність у сфері подолання гендерної нерівності є складним багаторівневим процесом, який поєднує стратегічне планування, коаліційну взаємодію, комунікаційні кампанії, медійну активність та міжнародну підтримку. Діяльність неурядових організацій, зокрема «Ла Страда – Україна», сьогодні виконує не лише правозахисну функцію, а й формує нову культуру суспільної взаємодії, засновану на принципах рівності, партнерства та поваги до прав людини.

2.2. Аналіз основних напрямів адвокаційних ініціатив у сфері прав жінок в Україні (на прикладі «Ла Страда – Україна»).

Громадська організація «Ла Страда – Україна» є одним із помітних суб’єктів українського громадського сектору, діяльність якого безпосередньо пов’язана із захистом прав жінок, протидією гендерно зумовленому насильству, торгівлі людьми, дискримінації та формуванням безпечного соціального середовища. У межах цієї роботи організація виступає не лише як структура, що надає допомогу постраждалим, а й як суб’єкт адвокаційного впливу, здатний порушувати суспільно значущі питання, залучати державні інституції до їх розв’язання, формувати партнерські мережі та впливати на зміну громадської думки. Саме тому аналіз діяльності «Ла Страда – Україна» дає можливість простежити, як у практичній площині функціонують адвокаційні ініціативи у сфері прав жінок і які бар’єри обмежують їхню ефективність.

У цьому підрозділі аналіз основних напрямів адвокаційної діяльності здійснено з урахуванням результатів анкетного опитування, поданого у Додатку

Б. У дослідженні взяла участь 21 особа, пов’язана з правозахисною, психологічною, юридичною, комунікаційною або організаційною діяльністю у сфері захисту прав жінок. Така вибірка не претендує на репрезентативність для всього українського суспільства, однак вона є цінною для бакалаврського дослідження, оскільки відображає оцінки людей, які безпосередньо орієнтуються в практиці адвокаційної роботи, розуміють її внутрішні механізми та можуть визначити найбільш актуальні напрями підтримки жінок.

Першим важливим результатом опитування стало визначення тих форм гендерної дискримінації, які респонденти вважають найбільш поширеними в Україні. Абсолютна більшість опитаних звернула увагу на домашнє насильство та насильство за ознакою статі – 20 осіб, або 95,2 %. Це свідчить про те, що саме проблема насильства залишається центральною для адвокаційної діяльності у сфері прав жінок. Водночас значна частина респондентів назвала дискримінацію у сфері зайнятості та сексуальне насильство і харасмент – по 14 осіб, або 66,7 %. Меншою, але також помітною була частка відповідей щодо торгівлі людьми та сексуальної експлуатації – 9 осіб, або 42,9 %, стереотипізації та об’єктивації жінок – 7 осіб, або 33,3 %, а також обмеження участі жінок у політичному й громадському житті – 6 осіб, або 28,6 %.

Таблиця 2.5

Найпоширеніші форми гендерної дискримінації жінок в Україні за результатами опитування

Форма гендерної дискримінації	Кількість відповідей	%
Домашнє насильство та насильство за ознакою статі	20	95,2
Дискримінація у сфері зайнятості	14	66,7
Сексуальне насильство та харасмент	14	66,7
Торгівля людьми та сексуальна експлуатація	9	42,9
Стереотипізація та об’єктивація жінок	7	33,3
Обмеження участі жінок у політичному та громадському житті	6	28,6
Нерівний доступ до освіти та професійного розвитку	4	19,0

Наочне співвідношення відповідей подано у Додатку Б.

Отримані дані показують, що діяльність «Ла Страда – Україна» має концентруватися передусім навколо тих проблем, які поєднують особистісний, соціальний і правовий виміри. Домашнє насильство, сексуальне насильство,

харасмент чи торгівля людьми не можна розглядати лише як приватні життєві ситуації окремих жінок. Це системні прояви нерівності, які свідчать про слабкість механізмів попередження, недостатню правову обізнаність населення, нерідко – про толерантність суспільства до контролю, приниження або насильницької поведінки щодо жінок. Саме тут адвокаційна діяльність НУО набуває особливого значення, адже вона дозволяє вивести проблему з «мовчазної» приватної площини у простір публічного реагування.

Результати опитування також дають підстави визначити, які напрями адвокаційної діяльності для України респонденти оцінюють як найбільш актуальні. Найвищу оцінку отримала протидія домашньому насильству: 19 респондентів поставили цьому напряму максимальну оцінку актуальності. Так само високою є значущість протидії торгівлі людьми та сексуальній експлуатації, яку 16 респондентів оцінили на найвищому рівні. Захист трудових прав жінок також був визначений як дуже актуальний напрям: 14 опитаних надали йому максимальну оцінку, ще 5 – високу. Дещо нижчими, але все одно важливими залишаються напрями захисту прав жінок – внутрішньо переміщених осіб, психологічної підтримки та роботи з жінками, які перебувають у кризових життєвих обставинах.

Таке співвідношення відповідей є показовим. Воно демонструє, що адвокаційні ініціативи у сфері прав жінок в Україні не можуть бути зведені лише до однієї теми, наприклад, до протидії насильству. Звичайно, насильство залишається найгострішою проблемою, однак воно тісно пов’язане з економічною залежністю, правовою необізнаністю, психологічною вразливістю, вимушеним переміщенням і нерівним доступом до ресурсів. Через це діяльність «Ла Страда – Україна» закономірно поєднує кілька рівнів допомоги: інформаційний, юридичний, психологічний, соціальний і політико-адвокаційний. Інакше кажучи, організація працює не тільки з наслідками дискримінації, а й із причинами, які роблять жінок уразливими.

Окремо варто розглянути питання про те, яким чином організація виявляє найбільш актуальні проблеми для адвокаційної діяльності. За результатами

опитування, найбільш важливим джерелом інформації респонденти вважають звернення жінок на гарячі лінії та до консультативних служб. Саме цей канал отримав найвищі оцінки: 19 респондентів оцінили його значущість на максимальному рівні. Власні дослідження та моніторинг ситуації також визнано важливим джерелом: 14 опитаних надали йому максимальну оцінку, ще 6 – високу. Рекомендації міжнародних організацій і аналіз українського законодавства також залишаються важливими, хоча дещо поступаються безпосереднім зверненням громадян.

Таблиця 2.6

Джерела виявлення актуальних проблем для адвокаційної діяльності

Джерело інформації	Переважна оцінка респондентів	Інтерпретація значення
Звернення жінок на гарячі лінії та до служб підтримки	Найвища значущість	Дозволяє фіксувати реальні запити постраждалих
Власні дослідження та моніторинг ситуації	Висока значущість	Дає змогу систематизувати проблеми й аргументувати адвокаційні вимоги
Рекомендації міжнародних організацій	Важливе джерело	Забезпечує узгодження з міжнародними стандартами
Аналіз українського законодавства	Важливе джерело	Дає підстави для формування пропозицій щодо змін політики
Звіти інших організацій	Допоміжне джерело	Розширює контекст і дозволяє порівнювати дані

Ці результати є важливими для розуміння специфіки діяльності «Ла Страда – Україна». Організація не діє абстрактно, виходячи лише із загальних міжнародних рекомендацій або формальних програмних документів. Навпаки, значну роль відіграють саме звернення жінок, тобто живий досвід тих, хто стикається з насильством, дискримінацією, експлуатацією, порушенням трудових чи соціальних прав. У цьому й полягає сильна сторона адвокації: вона не відривається від практики, а перетворює індивідуальні історії на підставу для ширших суспільних і політичних змін.

Серед напрямів адвокаційної діяльності, які, на думку респондентів, потребують найбільшої уваги в сучасних умовах, перше місце посіла протидія домашньому та гендерно зумовленому насильству – 18 відповідей, або 85,7 %. На другому місці перебуває протидія сексуальному насильству – 16 відповідей, або 76,2 %. Законодавча адвокація та вплив на державну політику були визначені

важливими 11 респондентами, що становить 52,4 %. Підвищення громадської обізнаності підтримали 8 осіб, або 38,1 %, психологічну та емоційну підтримку – 7 осіб, або 33,3 %, підтримку жінок – внутрішньо переміщених осіб – 6 осіб, або 28,6 %, а захист трудових і економічних прав – 5 осіб, або 23,8 %.

Таблиця 2.7

Напрями адвокаційної діяльності, які потребують найбільшої уваги

Напрям адвокаційної діяльності	Кількість відповідей	%
Протидія домашньому та гендерно зумовленому насильству	18	85,7
Протидія сексуальному насильству	16	76,2
Законодавча адвокація та вплив на державну політику	11	52,4
Підвищення громадської обізнаності	8	38,1
Психологічна та емоційна підтримка	7	33,3
Підтримка жінок – внутрішньо переміщених осіб	6	28,6
Захист трудових і економічних прав жінок	5	23,8
Доступ до якісної освіти та професійного розвитку	1	4,8

Отримані результати дозволяють конкретизувати основні напрями адвокаційних ініціатив «Ла Страда – Україна». Передусім ідеться про протидію насильству в усіх його формах, оскільки саме ця проблема сприймається респондентами як найбільш гостра. У практичному вимірі це означає проведення інформаційних кампаній, популяризацію механізмів звернення по допомогу, розвиток гарячих ліній, підготовку фахівців, взаємодію з поліцією, соціальними службами, освітніми закладами та місцевими громадами. Важливо, що боротьба з насильством не обмежується реагуванням після факту правопорушення. Значно більшу роль починає відігравати профілактика, тобто формування нетерпимості до насильницької поведінки, роз’яснення прав постраждалих і зміна суспільних уявлень про «нормальність» контролю або агресії у сімейних відносинах.

Другим важливим напрямом виступає протидія сексуальному насильству, зокрема в умовах воєнного стану. У цьому контексті діяльність «Ла Страда – Україна» має не лише правозахисний, а й гуманітарний характер, адже жінки, які пережили сексуальне насильство або перебувають у зоні підвищеного ризику, потребують комплексної підтримки. Йдеться не лише про юридичну консультацію, а й про психологічну допомогу, безпечне перенаправлення до відповідних служб, соціальний супровід і збереження конфіденційності. Власне,

тут особливо помітно, що адвокація не може бути відірвана від сервісної допомоги: щоб вимагати змін у політиці, організація має бачити реальні потреби постраждалих.

Третім напрямом є законодавча адвокація та вплив на державну політику. Більше половини респондентів визнали цей напрям одним із пріоритетних. Це цілком закономірно, оскільки без змін у нормативно-правовій базі та без належного виконання вже ухвалених норм адвокаційні кампанії залишаються переважно інформаційними. Для «Ла Страда – Україна» законодавчий вимір має особливе значення: організація може брати участь у робочих групах, експертних обговореннях, підготовці рекомендацій до законодавчих актів, моніторингу виконання державних програм. Така діяльність дозволяє переводити суспільний запит у площину конкретних рішень.

Показовими є відповіді щодо етапів адвокаційної кампанії, на яких найчастіше виникають труднощі. Найбільша частка респондентів – 13 осіб, або 61,9 %, – вказала на проблеми залучення фінансових ресурсів та кадрового забезпечення. Ще 11 осіб, або 52,4 %, відзначили складність формування коаліцій і залучення партнерів. Взаємодію з державними органами та засобами масової інформації як проблемний етап назвали 8 респондентів, або 38,1 %. Моніторинг і оцінювання результатів кампанії становить труднощі для 3 осіб, або 14,3 %, реалізація комунікаційних та інформаційних заходів – для 2 осіб, або 9,5 %, а стратегічне планування і визначення цілей – лише для 1 респондента, або 4,8 %.

Таблиця 2.8

Основні труднощі на етапах адвокаційної кампанії

Етап адвокаційної кампанії	Кількість відповідей	%
Залучення фінансових ресурсів та кадрове забезпечення	13	61,9
Формування коаліцій та залучення партнерів	11	52,4
Взаємодія з державними органами та ЗМІ	8	38,1

Моніторинг і оцінювання результатів кампанії	3	14,3
Реалізація комунікаційних та інформаційних заходів	2	9,5
Стратегічне планування та визначення цілей	1	4,8

Ці дані є надзвичайно показовими. Вони свідчать, що основна проблема сучасної адвокаційної роботи полягає не в нерозумінні мети кампаній і навіть не в браку ідей. Навпаки, стратегічне бачення серед фахівців уже сформоване. Найскладнішими залишаються ресурси, сталість команди, довготривале фінансування, координація з партнерами та здатність підтримувати кампанію не лише на старті, а й упродовж усього циклу її реалізації. Чи можна говорити про ефективну адвокацію без стабільного кадрового ядра і достатнього фінансування? Очевидно, ні. Навіть найкраща ідея швидко втрачає практичний потенціал, якщо організація не має ресурсів для її системного впровадження.

Важливим викликом залишається і воєнний стан. За результатами опитування, 33,3 % респондентів вважають, що проблема гендерної дискримінації в умовах війни значно загострилася і набула нових форм. Ще 33,3 % зазначили, що масштаби дискримінації зросли, хоча її характер залишився подібним. 28,6 % опитаних вказали, що окремі форми дискримінації посилилися, тоді як інші стали менш помітними. Лише незначна частка респондентів обрала варіант про складність оцінювання через обмеженість даних. Отже, більшість учасників дослідження пов’язують війну з поглибленням або трансформацією гендерних ризиків.

Таблиця 2.9

Оцінка впливу воєнного стану на характер гендерної дискримінації

Варіант відповіді	Кількість відповідей	%
Проблема значно загострилася і набула нових форм	7	33,3
Масштаби зросли, але характер залишився подібним	7	33,3
Деякі форми дискримінації посилилися, інші зменшилися	6	28,6
Важко оцінити через обмеженість даних	1	4,8
Суттєвих змін не спостерігається	0	0

В умовах війни адвокаційні ініціативи у сфері прав жінок набувають нової складності. Жінки частіше стикаються з вимушеним переміщенням, втратою житла, економічною нестабільністю, зростанням неоплачуваного доглядового навантаження, ризиками сексуального насильства, експлуатації та торгівлі

людьми. Для «Ла Страда – Україна» це означає необхідність не тільки продовжувати вже наявні програми, а й адаптувати їх до нових категорій вразливості. Особливої уваги потребують жінки-ВПО, жінки з дітьми, жінки з інвалідністю, жінки, які пережили насильство, а також ті, хто перебуває в економічній залежності від кривдника або не має доступу до стабільної правової допомоги.

Оцінка ефективності адвокаційних стратегій «Ла Страда – Україна» також була одним із важливих блоків опитування. Більшість респондентів вважають, що організація результативно використовує доступні ресурси для максимального впливу на подолання гендерної дискримінації. Так, 15 осіб, або 71,4 %, відповіли, що ресурси використовуються дуже ефективно. Ще 5 осіб, або 23,8 %, зазначили, що організація працює переважно ефективно, хоча має можливості для вдосконалення. Лише 1 респондент, або 4,8 %, вказав, що ресурси частково є резервом для підвищення ефективності.

Ці результати засвідчують високий рівень довіри до діяльності організації. Водночас вони не означають відсутності проблем. Навпаки, навіть позитивна оцінка ефективності поєднується з розумінням того, що масштаби потреб постійно зростають, а ресурси НУО залишаються обмеженими. У цьому сенсі діяльність «Ла Страда – Україна» демонструє певний парадокс громадського сектору: організація може бути професійною, впізнаваною і результативною, але все одно залежати від зовнішнього фінансування, донорської підтримки та готовності держави до партнерства.

Не менш важливими є результати щодо підтримки жінок, які звертаються по допомогу. 7 респондентів, або 33,3 %, вважають, що жінки завжди отримують підтримку, яка повністю відповідає їхнім потребам. Ще 14 осіб, або 66,7 %, зазначили, що така підтримка надається часто, тобто більшість жінок отримують необхідну допомогу. Відповідей про рідкісну або недостатню підтримку не було. Це свідчить про позитивне сприйняття сервісної складової діяльності організації, насамперед психологічної, юридичної та інформаційної допомоги.

Особливу увагу варто звернути на ті напрями діяльності, які, на думку респондентів, мають найбільший стратегічний потенціал для масштабування. Найчастіше опитані називали гарячі лінії та кризове консультування – 18 відповідей, або 85,7 %. Освітні кампанії для широкої громадськості підтримали 13 осіб, або 61,9 %, законодавчу адвокацію та вплив на державну політику – 12 осіб, або 57,1 %. Менше відповідей отримали міжнародна співпраця та участь у глобальних ініціативах – 6 осіб, або 28,6 %, підготовка й навчання фахівців суміжних сфер – 3 особи, або 14,3 %, цифрові комунікації та робота з соціальними мережами – 2 особи, або 9,5 %.

Таблиця 2.10

Напрями діяльності «Ла Страда – Україна» з найбільшим потенціалом для масштабування

Напрям діяльності	Кількість відповідей	%
Гарячі лінії та кризове консультування	18	85,7
Освітні кампанії для широкої громадськості	13	61,9
Законодавча адвокація та вплив на державну політику	12	57,1
Міжнародна співпраця та участь у глобальних ініціативах	6	28,6
Підготовка й навчання фахівців суміжних сфер	3	14,3
Цифрові комунікації та робота з соціальними мережами	2	9,5

Ці дані дають можливість зробити важливий висновок: найперспективнішими для масштабування респонденти вважають ті напрями, які мають безпосередній контакт із постраждалими або широкою громадськістю. Гарячі лінії, кризове консультування й освітні кампанії виступають не просто сервісами допомоги, а каналами збору інформації, виявлення нових проблем і формування довіри до організації. Законодавча адвокація, своєю чергою, забезпечує перехід від індивідуальної допомоги до системних змін. Саме так вибудовується логіка ефективної діяльності НУО: від звернення конкретної жінки – до аналітики, від аналітики – до кампанії, від кампанії – до зміни політики.

Водночас результати опитування дозволяють чітко окреслити системні чинники, які перешкоджають ефективному захисту прав жінок в Україні. Найчастіше респонденти називали недосконалість законодавчої бази та механізмів її виконання – 17 відповідей, або 81 %. Низький рівень громадської

обізнаності щодо гендерних прав і соціальні стереотипи та патріархальні установки набрали по 14 відповідей, або по 66,7 %. Недостатнє фінансування НУО та правозахисних організацій зазначили 10 осіб, або 47,6 %. Слабку координацію між НУО, державою та міжнародними партнерами вказали 6 респондентів, або 28,6 %, а відсутність комплексної державної стратегії гендерної політики – 5 осіб, або 23,8 %.

Таблиця 2.11

Системні чинники, що перешкоджають ефективному захисту прав жінок

Системний чинник	Кількість відповідей	%
Недосконалість законодавчої бази та механізмів її виконання	17	81,0
Низький рівень громадської обізнаності щодо гендерних прав	14	66,7
Соціальні стереотипи та патріархальні установки	14	66,7
Недостатнє фінансування НУО та правозахисних організацій	10	47,6
Слабка координація між НУО, державою та міжнародними партнерами	6	28,6
Відсутність комплексної державної стратегії гендерної політики	5	23,8

Саме ця таблиця, на нашу думку, найкраще показує, чому адвокаційна робота у сфері прав жінок не може бути просто інформаційною кампанією. Якщо головною проблемою є не лише незнання, а й слабкість механізмів виконання законів, тоді потрібна постійна робота з державними органами, контроль за реалізацією політик, підготовка пропозицій до нормативних актів, участь у моніторингу та залучення експертного середовища. Якщо ж значну роль відіграють стереотипи й патріархальні установки, тоді не менш важливою стає довготривала просвітницька робота. Отже, адвокація має діяти одночасно у двох площинах: інституційній і культурній.

Доцільно звернути увагу й на відкриті відповіді респондентів щодо заходів, які могли б удосконалити адвокаційну діяльність у сфері захисту прав жінок. Серед таких пропозицій називалися посилення імплементації Стамбульської конвенції, стабільне державне фінансування жіночих правозахисних ініціатив, розвиток регіональної адвокації, реальна оцінка ситуації та потреб цільових аудиторій, більший вплив організацій на законодавчу владу, просвітницька робота серед населення, розширення видів

допомоги, кейс-менеджмент і соціальна реклама. Ці відповіді засвідчують, що фахівці бачать потребу не лише в продовженні наявної діяльності, а й у її глибшій інституціоналізації.

Узагальнюючи результати аналізу, можна стверджувати, що основні напрями адвокаційних ініціатив «Ла Страда – Україна» зосереджуються навколо кількох взаємопов'язаних завдань: протидії домашньому та сексуальному насильству, підтримки постраждалих, запобігання торгівлі людьми, правової просвіти, законодавчої адвокації, розвитку кризового консультування та формування гендерно чутливої суспільної культури. Разом із тим ефективність цієї діяльності обмежується низкою викликів, серед яких найважливішими є нестача ресурсів, складність координації партнерств, недосконаліть правозастосування, недостатня громадська обізнаність і стійкість патріархальних стереотипів.

Таким чином, приклад «Ла Страда – Україна» показує, що сучасна адвокація у сфері прав жінок має бути одночасно сервісною, аналітичною, комунікаційною та політичною. Її сила полягає не лише в публічному проголошенні проблеми, а в здатності перетворювати конкретні звернення жінок на аргументовані вимоги до держави й суспільства. Саме така модель дозволяє поступово переходити від реагування на окремі випадки дискримінації до системної зміни умов, у яких ці випадки виникають.

2.3. Оцінка ефективності кампанії та рекомендації щодо удосконалення адвокаційних стратегій у сфері захисту прав жінок

Оцінка ефективності адвокаційних стратегій у сфері захисту прав жінок є необхідною умовою для розуміння того, наскільки діяльність неурядових організацій справді впливає на подолання гендерної дискримінації, а не лише забезпечує короткочасний інформаційний ефект. У випадку «Ла Страда – Україна» така оцінка має особливе значення, оскільки організація поєднує кілька напрямів роботи: кризове консультування, юридичну та психологічну

підтримку, просвітницькі кампанії, законодавчу адвокацію, взаємодію з державними структурами та міжнародними партнерами. Саме тому результативність її діяльності не можна вимірювати лише кількістю проведених заходів або публікацій у медіа. Значно важливіше зрозуміти, чи змінюється рівень доступу жінок до допомоги, чи зростає довіра до правозахисних організацій, чи посилюється суспільна нетерпимість до насильства і дискримінації, а також чи переходять адвокаційні зусилля у площину реальних управлінських і законодавчих рішень.

У межах проведеного дослідження оцінювання ефективності адвокаційних кампаній здійснювалося на основі результатів анкетування 21 респондента, які мають стосунок до правозахисної, соціальної, психологічної, юридичної або комунікаційної діяльності у сфері захисту прав жінок. Анкета, подана у Додатку Б, містила окремий блок запитань, спрямованих на визначення ефективності адвокаційних стратегій, оцінку доступності допомоги для жінок, виявлення перспективних напрямів масштабування діяльності організації та формулювання рекомендацій щодо її подальшого вдосконалення. Такий підхід дозволив не просто описати діяльність «Ла Страда – Україна», а розглянути її крізь призму фахових оцінок і практичного досвіду респондентів.

Першим важливим показником стала відповідь на питання про необхідність збільшення кількості та інтенсивності адвокаційних кампаній у сфері захисту прав жінок в Україні. Більшість опитаних не заперечує потреби в подальшому розвитку таких кампаній, однак бачить її по-різному. 14 респондентів, або 66,7 %, зазначили, що збільшення кампаній радше потрібне, але акцент має бути зроблений не лише на кількості, а й на розширенні їхньої дієвості. Ще 6 респондентів, або 28,6 %, вважають, що нинішніх зусиль безумовно недостатньо. Лише 1 особа, або 4,8 %, обрала варіант, за яким важливішим є не збільшення кількості кампаній, а підвищення якості вже наявних. Відповідей про те, що кампаній достатньо, не було.

Таблиця 2.12

Оцінка потреби у збільшенні кількості та інтенсивності адвокаційних кампаній

Варіант відповіді	Кількість відповідей	%
Так, нинішніх зусиль безумовно недостатньо	6	28,6
Скоріше так, є потреба в розширенні діяльності	14	66,7
Скоріше ні, важливіше підвищити якість наявних кампаній	1	4,8
Ні, наявних кампаній достатньо	0	0

Ці результати свідчать, що респонденти загалом визнають актуальність подальшого посилення адвокаційної роботи. Водночас важливо, що більшість говорить не просто про механічне збільшення кількості заходів, а про потребу в їхньому поглибленні, кращому плануванні, ширшому регіональному охопленні та більш чіткому зв'язку між кампаніями і реальними змінами для жінок. Це дозволяє зробити висновок, що ефективна адвокація має оцінюватися не за принципом «чим більше заходів, тим краще», а за тим, наскільки ці заходи змінюють поведінку суспільства, практику державних інституцій і доступ постраждалих до допомоги.

Окремо респонденти оцінювали, наскільки жінки, які звертаються по допомогу до «Ла Страда – Україна», отримують підтримку, що відповідає їхнім конкретним потребам. Результати виявилися досить позитивними: 7 осіб, або 33,3 %, вважають, що організація завжди забезпечує повну підтримку клієнток, а 14 осіб, або 66,7 %, зазначили, що така підтримка надається часто, тобто більшість жінок отримують необхідну допомогу. Жоден респондент не обрав варіанти про рідкісну, часткову або недостатню підтримку.

Таблиця 2.13

Оцінка відповідності підтримки потребам жінок, які звертаються до «Ла Страда – Україна»

Варіант відповіді	Кількість відповідей	%
Завжди – організація повністю задовольняє потреби клієнток	7	33,3
Часто – більшість жінок отримують необхідну допомогу	14	66,7
Іноді – допомога надається частково або з обмеженнями	0	0
Рідко – організація відчуває брак ресурсів	0	0
Майже ніколи – потреби жінок здебільшого не задовольняються	0	0

Отримані дані демонструють високий рівень довіри до сервісної складової діяльності організації. Власне, це один із найважливіших критеріїв ефективності, адже адвокаційна організація у сфері прав жінок не може бути переконливою в публічному просторі, якщо вона не здатна якісно реагувати на реальні звернення постраждалих. У цьому разі «Ла Страда – Україна» постає не лише як комунікаційний або експертний суб'єкт, а як організація практичної допомоги, яка працює із запитами жінок безпосередньо. Така близькість до реальних проблем посилює її адвокаційний потенціал, оскільки дозволяє аргументувати суспільні та законодавчі зміни не абстрактними міркуваннями, а конкретними потребами цільових груп.

Водночас оцінка ефективності не може обмежуватися лише позитивним сприйняттям допомоги. Важливо зрозуміти, які напрями діяльності мають найбільший потенціал для подальшого масштабування. За результатами опитування, найперспективнішим напрямом респонденти визначили гарячі лінії та кризове консультування – 18 відповідей, або 85,7 %. Це очікувано, адже саме гарячі лінії забезпечують швидкий і відносно доступний контакт із жінками, які перебувають у кризових ситуаціях. Освітні кампанії для широкої громадськості отримали 13 відповідей, або 61,9 %, а законодавча адвокація та вплив на державну політику – 12 відповідей, або 57,1 %. Менше респондентів обрали міжнародну співпрацю та участь у глобальних ініціативах – 6 відповідей, або 28,6 %, підготовку й навчання фахівців суміжних сфер – 3 відповіді, або 14,3 %, цифрові комунікації та роботу з соціальними мережами – 2 відповіді, або 9,5 %.

Таблиця 2.14

Напрями діяльності організації з найбільшим стратегічним потенціалом для масштабування

Напрям діяльності	Кількість відповідей	%
Гарячі лінії та кризове консультування	18	85,7
Освітні кампанії для широкої громадськості	13	61,9
Законодавча адвокація та вплив на державну політику	12	57,1
Міжнародна співпраця та участь у глобальних ініціативах	6	28,6
Підготовка й навчання фахівців суміжних сфер	3	14,3
Цифрові комунікації та робота з соціальними мережами	2	9,5

Наочне співвідношення відповідей подано у Додатку Б.

Ці результати дозволяють зробити кілька важливих узагальнень. По-перше, респонденти найвище оцінюють ті напрями, які забезпечують безпосередній зв’язок організації з жінками, що потребують допомоги. Гарячі лінії та кризове консультування виконують подвійну функцію: вони є каналом підтримки й одночасно джерелом інформації про реальні проблеми, з якими стикаються жінки. По-друге, важливість освітніх кампаній свідчить про розуміння того, що без зміни суспільних уявлень про насильство, дискримінацію, права жінок і відповідальність держави неможливо досягти сталого ефекту. По-третє, висока оцінка законодавчої адвокації демонструє потребу в переході від індивідуальної допомоги до системного впливу на політику.

Окремим показником ефективності є оцінка того, наскільки «Ла Страда – Україна» використовує доступні ресурси для максимального впливу на подолання гендерної дискримінації. 15 респондентів, або 71,4 %, вважають, що ресурси використовуються дуже ефективно. Ще 5 осіб, або 23,8 %, зазначили, що організація працює переважно ефективно, хоча має можливості для вдосконалення. Лише 1 респондент, або 4,8 %, вказав, що частина ресурсів могла б бути використана як резерв для підвищення ефективності. Ніхто з опитаних не обрав варіанти про неефективне використання ресурсів або неможливість оцінки.

Таблиця 2.15

Оцінка ефективності використання ресурсів організацією

Варіант відповіді	Кількість відповідей	%
Так, ресурси використовуються дуже ефективно	15	71,4
Переважно так, із незначними можливостями для вдосконалення	5	23,8
Частково, є суттєвий резерв для підвищення ефективності	1	4,8
Ні, ресурси використовуються недостатньо ефективно	0	0
Важко оцінити	0	0

Такі дані підтверджують, що діяльність організації загалом сприймається як результативна й професійно організована. Проте тут варто зробити обережне уточнення: позитивна оцінка ефективності не означає відсутності проблем.

Навпаки, у сфері захисту прав жінок навіть ефективна організація постійно працює в умовах дефіциту часу, кадрів, фінансування, суспільної уваги й державної підтримки. Саме тому питання полягає не в тому, чи працює «Ла Страда – Україна» результативно, а в тому, які механізми можуть посилити вже наявну ефективність.

Системні бар'єри, що перешкоджають захисту прав жінок, були визначені респондентами досить чітко. Найчастіше опитані називали недосконаліть законодавчої бази та механізмів її виконання – 17 відповідей, або 81 %. Низький рівень громадської обізнаності щодо гендерних прав і соціальні стереотипи та патріархальні установки отримали по 14 відповідей, або по 66,7 %. Недостатнє фінансування НУО та правозахисних організацій зазначили 10 респондентів, або 47,6 %. Слабку координацію між НУО, державою та міжнародними партнерами назвали 6 осіб, або 28,6 %, а відсутність комплексної державної стратегії гендерної політики – 5 осіб, або 23,8 %.

Таблиця 2.16

Системні чинники, що перешкоджають ефективному захисту прав жінок в Україні

Системний чинник	Кількість відповідей	%
Недосконаліть законодавчої бази та механізмів її виконання	17	81,0
Низький рівень громадської обізнаності щодо гендерних прав	14	66,7
Соціальні стереотипи та патріархальні установки	14	66,7
Недостатнє фінансування НУО та правозахисних організацій	10	47,6
Слабка координація між НУО, державою та міжнародними партнерами	6	28,6
Відсутність комплексної державної стратегії гендерної політики	5	23,8

Ці результати підтверджують, що ефективність адвокаційних кампаній залежить не лише від професійності самої організації. Навіть найбільш активна НУО не може повністю компенсувати слабкість правозастосування, низьку обізнаність населення або стійкість патріархальних стереотипів. Якщо законодавча норма існує, але не виконується, жінка фактично залишається без належного захисту. Якщо суспільство сприймає насильство як «родинну справу», постраждала часто не звертається по допомогу. Якщо місцева громада

не має фахівців, кризових сервісів або зрозумілих алгоритмів реагування, навіть якісна національна кампанія може не дійти до конкретної людини. Тому оцінювання ефективності адвокації має враховувати не лише результати НУО, а й загальний стан державної політики, інституційної координації та суспільної культури.

Відкриті відповіді респондентів дозволяють конкретизувати можливі шляхи вдосконалення адвокаційних стратегій. Серед пропозицій найчастіше простежуються ідеї посилення імплементації Стамбульської конвенції, запровадження реального контролю за виконанням уже ухвалених норм, стабільного державного фінансування жіночих правозахисних ініціатив, розвитку регіональної адвокації, активнішої просвітницької роботи серед населення, розширення видів допомоги, використання кейс-менеджменту, соціальної реклами та більшої присутності правозахисних організацій у процесі законодавчих змін. У цих відповідях помітна одна спільна думка: респонденти очікують не формального збільшення кількості кампаній, а глибшої інтеграції адвокації в державну, місцеву й громадську практику.

З огляду на результати дослідження, першим напрямом удосконалення адвокаційних стратегій має стати посилення регіонального компонента. Значна частина національних кампаній має високий рівень видимості у великих містах, однак у малих громадах, сільських територіях і прифронтових регіонах доступ жінок до інформації, консультацій та спеціалізованої допомоги залишається нерівномірним. Тому доцільно розвивати регіональні партнерські мережі, залучати місцеві жіночі ініціативи, навчати фахівців громад, створювати мобільні консультаційні формати й адаптувати інформаційні матеріали до потреб конкретних територій. Особливої уваги потребують громади, де через війну зросла кількість внутрішньо переміщених осіб, сімей у кризових обставинах і жінок, які втратили стабільні джерела доходу.

Другим напрямом має стати зміцнення зв’язку між сервісною допомогою та законодавчою адвокацією. Дані, отримані через гарячі лінії, кризове консультування, юридичні консультації та звернення громадян, можуть бути не

лише підставою для індивідуальної допомоги, а й джерелом для підготовки аналітичних звітів, рекомендацій до державної політики, змін до нормативно-правових актів. Саме такий підхід дозволяє перетворювати окремі випадки дискримінації на доказову базу для системних змін. Для цього необхідно розвивати внутрішні механізми збору, узагальнення й аналізу даних, зберігаючи при цьому конфіденційність і безпеку постраждалих.

Третім важливим напрямом є підвищення якості комунікаційних кампаній. Результати опитування показали, що респонденти високо оцінюють освітні кампанії для широкої громадськості, однак цифрові комунікації та соціальні мережі були визначені як напрям із меншим потенціалом для масштабування. На перший погляд це може здаватися парадоксальним, адже саме цифрові платформи сьогодні забезпечують швидке поширення інформації. Проте таку відповідь можна пояснити тим, що соціальні мережі самі по собі не гарантують глибокої зміни поведінки. Ефективною є не просто присутність у цифровому просторі, а продумана стратегія: зрозумілі повідомлення, робота з різними віковими групами, використання відеоконтенту, історій реальної допомоги, інтерактивних форматів, онлайн-курсів і соціальної реклами. Тому цифрову адвокацію варто не відкидати, а професіоналізувати.

Четвертим напрямом удосконалення є розширення міжсекторального партнерства. Опитування засвідчило, що слабка координація між НУО, державою та міжнародними партнерами залишається однією з перешкод у сфері захисту прав жінок. Це означає, що адвокаційні стратегії мають передбачати не лише звернення до держави з вимогами, а й побудову стабільних робочих механізмів: міжвідомчих груп, спільних протоколів реагування, регулярного обміну даними, спільного навчання фахівців і публічного моніторингу виконання рішень. Без цього адвокація ризикує залишитися голосною, але недостатньо впливовою.

П’ятим напрямом є забезпечення стабільності фінансування. Майже половина респондентів указала на недостатнє фінансування НУО та правозахисних організацій як на серйозний бар’єр. Це означає, що держава має

поступово переходити від ситуації, коли більшість правозахисних і гендерних ініціатив тримається переважно на міжнародних грантах, до моделі співфінансування важливих соціальних сервісів. Ідеться не про втрату незалежності НУО, а про визнання того, що захист прав жінок є не другорядною громадською активністю, а частиною суспільної безпеки та соціальної політики. Стабільне фінансування дозволило б планувати довготривалі програми, утримувати професійні команди, розширювати регіональні послуги та забезпечувати сталість результатів.

Окремо слід наголосити на важливості роботи зі стереотипами. Оскільки 66,7 % респондентів визначили соціальні стереотипи та патріархальні установки як один із ключових бар'єрів, адвокаційні кампанії мають бути спрямовані не лише на інформування про закони, а й на зміну звичних моделей мислення. У цьому контексті особливо ефективними можуть бути освітні програми для школярів і студентів, тренінги для педагогів, медійні кампанії з участю лідерів думок, робота з роботодавцями, а також просвітницькі матеріали, які пояснюють, що гендерна рівність не є «пільгою» для жінок, а умовою справедливого й безпечного суспільства для всіх.

Важливим аспектом удосконалення адвокаційних стратегій є також розвиток системи моніторингу та оцінювання. Кампанія може мати значне охоплення, але не завжди це означає зміну поведінки або підвищення рівня захисту жінок. Тому доцільно використовувати більш точні індикатори: кількість звернень після кампанії, рівень обізнаності цільової аудиторії до і після заходів, кількість перенаправлень до служб допомоги, зміни у місцевих програмах, кількість підготовлених фахівців, рівень довіри до організації, частоту згадок теми в медіа та якість цих згадок. Такий підхід дозволить оцінювати не тільки видимість кампанії, а її реальний соціальний вплив.

Узагальнюючи результати оцінювання, можна зазначити, що адвокаційна діяльність «Ла Страда – Україна» загалом сприймається респондентами як ефективна, професійна й суспільно необхідна. Особливо сильними сторонами організації є кризове консультування, гарячі лінії, освітні кампанії, законодавча

адвокація та здатність працювати з різними групами жінок. Водночас подальше посилення цієї діяльності потребує розширення регіональної присутності, стабільнішого фінансування, глибшої взаємодії з державними структурами, професіоналізації цифрових комунікацій і постійного моніторингу результатів.

Отже, ефективна адвокаційна стратегія у сфері захисту прав жінок має бути не одноразовою кампанією, а цілісною системою дій, у якій поєднуються допомога постраждалим, аналіз зібраних даних, просвітництво, законодавчий вплив, партнерство з державою та робота зі зміною суспільних установок. Досвід «Ла Страда – Україна» показує, що саме така модель є найбільш перспективною для України, особливо в умовах воєнного стану та майбутнього післявоєнного відновлення. Захист прав жінок у цьому контексті постає не лише як правозахисне завдання, а як один із критеріїв демократичної стійкості суспільства.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дало змогу цілісно розкрити проблему гендерної дискримінації жінок як складного соціального, правового й комунікаційного явища, що не зводиться лише до окремих випадків порушення прав, а виявляється у ширшій системі нерівного доступу до безпеки, ресурсів, професійної реалізації, участі в ухваленні рішень і суспільного визнання. Аналіз теоретичних джерел, нормативно-правової бази та практики діяльності неурядових організацій показав, що гендерна рівність в Україні має достатньо виразне правове підґрунтя, однак її реальне забезпечення залишається ускладненим через слабкість механізмів виконання законодавства, стійкість патріархальних стереотипів, недостатній рівень громадської обізнаності та обмеженість ресурсів правозахисного сектору. Саме тому адвокаційна діяльність НУО постає не допоміжним, а одним із центральних інструментів подолання дискримінації, оскільки вона поєднує допомогу постраждалим, аналітику, просвітництво, комунікацію з державою та вплив на суспільні уявлення.

У процесі виконання першого завдання, що передбачало розкриття сутності й форм гендерної дискримінації, було з’ясовано, що дискримінація за ознакою статі має як відкриті, так і приховані прояви. Вона виявляється не лише у прямому обмеженні прав жінок у сфері праці, політики чи громадської участі, а й у повсякденних практиках знецінення, сексистських висловлюваннях, стереотипному розподілі соціальних ролей, об’єктивації жінок у медіа, толеруванні домашнього насильства та недостатній увазі до потреб постраждалих. Особливо важливо, що дискримінація часто маскується під «традиційні» уявлення про роль жінки, через що суспільство не завжди розпізнає її як порушення прав. У ході дослідження підтверджено, що гендерна нерівність має структурний характер: вона підтримується не одним окремим чинником, а сукупністю культурних норм, правових прогалин, економічної залежності, нерівного доступу до інформації та обмеженої представленості жінок у процесах ухвалення рішень.

Виконання другого завдання, пов’язаного з аналізом міжнародно-правових засад забезпечення гендерної рівності, дало змогу встановити, що сучасна політика захисту прав жінок в Україні формується під значним впливом міжнародних стандартів. Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, Пекінська платформа дій, Резолюція Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека», документи Ради Європи та Європейського Союзу визначають ті рамки, у межах яких держава має забезпечувати рівність прав і можливостей. Ці документи важливі не лише як формальні міжнародні зобов’язання. Вони задають орієнтир для національної політики, стимулюють розвиток гендерно чутливих підходів у сфері безпеки, освіти, праці, соціального захисту й місцевого самоврядування. Разом із тим дослідження показало, що імплементація міжнародних норм потребує не лише їхнього закріплення в законодавстві, а й постійного моніторингу, міжвідомчої координації та участі громадянського суспільства.

У межах третього завдання, спрямованого на дослідження нормативно-правової бази України у сфері протидії дискримінації, було встановлено, що національне законодавство містить основні правові гарантії рівності жінок і чоловіків. Конституція України, Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», Національний план дій з виконання Резолюції 1325 та інші нормативні документи створюють підґрунтя для формування державної гендерної політики. Проте саме на рівні практичного виконання виникають найбільші труднощі. Наявність законодавчої норми ще не гарантує її дієвості, якщо немає достатнього фінансування, зрозумілих алгоритмів реагування, підготовлених фахівців і відповідальності за формальне виконання гендерних програм. Отже, правова база України є необхідною, але недостатньою умовою подолання дискримінації; вона має працювати в тісному зв’язку з просвітницькими, соціальними й адвокаційними механізмами.

Четверте завдання, яке передбачало розгляд механізмів і стратегій адвокаційної діяльності НУО та аналіз діяльності «Ла Страда – Україна»,

дозволило показати, що сучасна адвокація у сфері прав жінок є багаторівневим процесом. Вона включає стратегічне планування, роботу з цільовими групами, коаліційну взаємодію, комунікаційні кампанії, співпрацю з медіа, моніторинг проблем і вплив на державну політику. На прикладі «Ла Страда – Україна» було з'ясовано, що ефективна організація не обмежується лише інформаційною діяльністю. Вона одночасно надає практичну підтримку жінкам, розвиває гарячі лінії та кризове консультування, проводить освітні кампанії, залучає міжнародних партнерів, бере участь у законодавчій адвокації та формує суспільну нетерпимість до насильства й дискримінації. Результати опитування 21 респондента, подані у Додатку Б, підтвердили, що найбільш значущими напрямами роботи у сфері захисту прав жінок залишаються протидія домашньому та гендерно зумовленому насильству, протидія сексуальному насильству, законодавча адвокація, кризове консультування й підвищення громадської обізнаності.

У процесі виконання останнього завдання, що стосувалося оцінки впливу організації на суспільні зміни та вироблення рекомендацій щодо вдосконалення адвокаційних підходів, було встановлено, що діяльність «Ла Страда – Україна» загалом оцінюється як ефективна й суспільно необхідна. За результатами опитування, більшість респондентів вважає, що організація результативно використовує наявні ресурси, а жінки, які звертаються по допомогу, здебільшого отримують підтримку, що відповідає їхнім потребам. Водночас були виявлені й суттєві бар'єри: недосконалість механізмів виконання законодавства, низький рівень громадської обізнаності щодо гендерних прав, стійкість соціальних стереотипів, недостатнє фінансування НУО, слабка координація між державою, громадським сектором і міжнародними партнерами. Саме ці чинники обмежують ефективність навіть тих організацій, які мають значний досвід, професійну команду й високий рівень довіри.

На основі проведеного аналізу було обґрунтовано, що подальше вдосконалення адвокаційних стратегій у сфері захисту прав жінок має відбуватися за кількома взаємопов'язаними напрямами. Передусім ідеться про

посилення регіонального компонента, оскільки жінки у малих громадах, сільській місцевості та прифронтових регіонах часто мають обмежений доступ до інформації й спеціалізованої допомоги. Не менш важливим є зміцнення зв’язку між сервісною допомогою та законодавчою адвокацією, коли звернення жінок, дані гарячих ліній і результати кризового консультування використовуються як доказова база для змін у державній політиці. Доцільним також є розвиток цифрової адвокації, професіоналізація комунікаційних кампаній, розширення партнерства з медіа, бізнесом, освітніми установами та місцевим самоврядуванням, а також запровадження сталого фінансування правозахисних ініціатив.

Загалом результати дослідження підтверджують, що протидія гендерній дискримінації не може бути ефективною лише через ухвалення законів або проведення окремих інформаційних кампаній. Вона потребує комплексної системи дій, у якій правові норми підтримуються реальною практикою захисту, просвітництвом, міжсекторальною співпрацею, моніторингом і активною участю громадянського суспільства. Досвід «Ла Страда – Україна» показує, що саме неурядові організації здатні бути містком між індивідуальним досвідом жінок, які стикаються з дискримінацією, і ширшими суспільними та політичними змінами. Тому адвокація у сфері прав жінок має розглядатися як важливий інструмент демократичного розвитку, соціальної справедливості й післявоєнного відновлення України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адвокаційна підтримка внутрішньо переміщених жінок у західних областях України. *Жіночі перспективи*. URL: http://www.women.lviv.ua/advokatsijna-pidtrymka-vnutrishno-peremishhenyh-zhinok-u-zahidnyh-oblastyah-ukrayiny/ (дата звернення: 13.11.2025).

2. Амбарцумова А., Ламах Е., Дмитрієва М. Кампанії з адвокації для відстоювання прав жінок на місцевому рівні. Методичний посібник з підготовки тренерок. Київ : Пакт, 2021. 141 с.

3. Антонюк В., Підоричева І., Ляшенко В. Професійно-кваліфікаційні диспропорції ринку праці як перешкода для структурної трансформації підприємницького сектору України в сучасних і повоєнних умовах. *Economy of Ukraine*. 2024. Т. 67, № 2. С. 22–43.

4. Асмолова Т. Толерантність як важливий механізм протидії дискримінації. *Підприємництво, господарство і право*. 2024. № 1. С. 132–136.

5. Бутинська Р. Харасмент як вид гендерної дискримінації у сфері праці. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2023. № 1(80). С. 283–288.

6. Виклики розширення прав і можливостей жінок на ринку праці і в підприємництві в умовах повномасштабної війни та гендерно відповідального відновлення України. URL: https://www.help-platform.in.ua/wp-content/uploads/2024/12/report-ukr_cor_accept_covernew_fin-2.pdf (дата звернення: 11.11.2025).

7. Вишновецька С., Дорошенко Т. Поняття та види дискримінації в трудовому праві. *Scientific works of National Aviation University. Series: Law Journal «Air and Space Law»*. 2020. № 4(57). С. 103–109.

8. Войтенко А., Юшко А. Гендерна нерівність на українському ринку праці: перевага чи недолік?. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 6. С. 114–116.

9. Гендерна та вікова дискримінація на ринку праці в Україні: порівняльний аналіз. URL: http://women.lviv.ua/wpcontent/uploads/2019/09/Genderna-ta-vikova-dyskryminatsiya-na-rynku-pratsi-vUkrayini-porivnyalnyj-analiz.pdf (дата звернення: 12.11.2025).

10. Гнатюк О. Гендерний фактор в міграційній політиці держави. *Інтелект XXI*. 2024. № 1. С. 40–45.

11. Горностай П. Психологічні технології подолання гендерних стереотипів в організаціях. *Організаційна психологія. Економічна психологія*. 2018. № 2(13). С. 9–18.

12. ГО «УІСД ім. О. Яременка», ГО «Ла Страда – Україна». Зміна ролей у світі, що змінюється: аналіз ролі громадських об'єднань у діяльності з протидії торгівлі людьми. К. : ТОВ «Агентство Україна», 2019. 98 с.

13. Грицай І. Правове забезпечення соціальних стандартів та гарантій для внутрішньо переміщених осіб в Україні: теоретико-правовий аналіз. *Науковий вісник Дніпровського державного університету внутрішніх справ*. 2024. № 2. С. 19–24.

14. Ґендерний профіль країни Україна ЄС за ґендерну рівність: служба допомоги реформам. URL: https://euneighbourseast.eu/wp-content/uploads/2024/03/eu4genderhelpdesk_ukrainegenderprofile_2023-cgp_ukr_v5.pdf (дата звернення: 11.11.2025).

15. Журженко Т. Способи сприяння гендерній рівності у сфері праці. *Гендерна політика в Україні: проблеми та перспективи : зб. наук. праць*. 2015. С. 343–350.

16. Звіт за результатами аналізу найкращих практик бізнесу з економічного уповноваження жінок під час повномасштабної російської війни

проти України. URL: https://ukraine.unwomen.org/sites/default/files/2023-08/best_practice_analysis_private_sector.pdf (дата звернення: 12.11.2025).

17. Звіт про виконання у 2024 році реіонального плану заходів з реалізації Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 року. URL: https://kharkivoda.gov.ua/content/documents/1303/130299/Attaches/informatsiya_pro_vikonannya_regionalnogo_planu_zhinki._mi._bezpeka_za_2024_rik_1_.pdf (дата звернення: 12.11.2025).

18. Звіт проекту «Підтримка жінок, миру та безпеки в Україні» у рамках Програми Фонду з питань конфліктів, безпеки та стабільності на 2022–2023 роки. URL: https://la-strada.org.ua/wp-content/uploads/2023/08/zvit-wps.pdf (дата звернення: 12.11.2025).

19. Карпенко І. Удосконалення мотивації персоналу підприємства: впровадження гендерної діагностики. *Економіка та суспільство*. 2024. № 2. С. 68–74.

20. Кичко І., Хоменко І., Пилипенко Ю. Неформальна зайнятість в Україні у період воєнного стану: фактори впливу та можливості протидії. *Економіка та суспільство*. 2024. № 69. С. 58–65.

21. Кісь О. Гендерна нерівність в Україні як перешкода на шляху становлення правової держави. *Гендерна рівність: нормативні та інституційні засади : зб. наук. праць*. Київ, 2016. С. 90–95.

22. Коваленко-Марченкова Є., Башинська М. Забезпечення принципів гендерної рівності у підприємницькій діяльності. *Економічний вісник ДВНЗ УДХТУ*. 2021. № 2(14). С. 58–64.

23. Ковальчук А. Місцеві бюджети та гендерне бюджетування: теоретичні аспекти. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 21. С. 102–107.

24. Колот А. Особливості розвитку соціально-трудових відносин на національному ринку праці. *Економіка України*. 2017. № 12. С. 3–18.

25. Краліна А. О., Плохіх В. В. Вплив гендерних особливостей самооцінки на реалізацію можливостей працевлаштування. *Вісник Харківського*

національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Психологія». 2021. Т. 70. С. 36–44.

26. Лазар І. Правові гарантії гендерної рівності й заборони дискримінації. *Гендерна політика та збалансований розвиток суспільства: зб. наук. праць*. 2018. С. 348–355.

27. Лазебна О. Поняття «гендер» у сучасній науковій парадигмі. *Молодий вчений*. 2020. № 6(82). С. 369–372.

28. Ла Страда. Напрямки діяльності. *Ла Страда – Україна*. URL: https://la-strada.org.ua/napryamky-diyalnosti (дата звернення: 13.11.2025).

29. Макарова О. Правові основи забезпечення гендерної рівності у сфері праці. *Гендерна рівність: виклики сучасності : зб. тез доповідей*. Київ, 2022. С. 206–210.

30. Маньгора Т., Піковська Т. Правове регулювання гендерної рівності в українському законодавстві. *Інформація і право*. 2022. № 3(42). С. 156–163.

31. МОЗ. МОЗ скасував документ щодо професійної дискримінації жінок. URL: https://moz.gov.ua/uk/moz-skasuvav-dokument-schodo-profesijnoi-diskriminaciizhinok (дата звернення: 12.11.2025).

32. Мороз С., Лучанська А. Дискримінація на ринку праці. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2019. Т. 4, № 1. С. 57–61.

33. Наумова М., Гончарук Н. Демографічна ситуація в Україні як фактор розвитку ринку праці. *Scientific Bulletin of Kherson State University. Series Economic Sciences*. 2024. № 39. С. 76–82.

34. Оганісян Ц. Забезпечення гендерної рівності: правові механізми протидії дискримінації та захисту гендерної ідентичності. *Підприємництво, господарство і право*. 2024. № 1. С. 48–53.

35. Огляд потреб жіночих організацій у розвитку навичок адвокації та проведення адвокаційних кампаній. *Національна Асамблея людей з інвалідністю України*. URL: https://naiu.org.ua/archives/53586 (дата звернення: 13.11.2025).

36. Олійник Т., Жураковська А. Ринок праці в Україні під час війни. *Молодий вчений*. 2024. № 1(125). С. 121–125.

37. Оцінка потреб у розвитку потенціалу жіночих груп та організацій громадянського суспільства, які виступають за ґендерну рівність і права жінок в Україні. URL: https://euneighbourseast.eu/wp-content/uploads/2023/01/cso_capacity_assessment_ukr.pdf (дата звернення: 12.11.2025).

38. Очколас С. Ю. Жіночі рухи XX-XXI ст: вплив на соціальні трансформації та гендерні конфлікти. *Грані*. 2023. Т. 26, № 1. С. 18–25.

39. Перегудова Т. Формування інституційного забезпечення гендерної рівності в оплаті праці в Україні. *Demography and social economy*. 2021. № 46. С. 134–150.

40. Правовий бюлетень Данської ради у справах біженців (DRC). Спеціальний випуск про трудові можливості жінок в Україні. URL: https://pravovsim.org/en/inform-portal/post/p-ravovij-byuletend-anskoyi-radi-u-spravah-bizhenciv-drc-specialnij-vipusk-pro-trudovi-mozhlivostizhinok-v-ukrayini-vipusk-11-4-or-berezen-2025 (дата звернення: 11.11.2025).

41. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. 6 верес. С. 412.

42. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо організації діяльності уповноважених осіб (координаторів) з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, запобігання та протидії насильству за ознакою статі, відповідальних структурних підрозділів місцевих державних адміністрацій з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0332739-23#Text (дата звернення: 13.11.2025).

43. Публічний звіт ГО «Асоціація жінок України «Дія» за 2019 рік. URL: https://www.diya-ua.org/wp-content/uploads/2021/04/Публічний-звіт-ГО-Асоціація-жінок-України-Дія-за-2019-рік.pdf (дата звернення: 12.11.2025).

44. Результати оцінки інституційної спроможності жіночих правозахисних організацій та підходів до мережування жіночих організацій в Україні. URL: https://pactukraine.org.ua/sites/default/files/2020-03/CD_Assessment_FGD_Full_Report_ukr.pdf (дата звернення: 12.11.2025).

45. Римар Б. До питання гендерної дискримінації на ринку праці. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2016. № 4(54). С. 42–46.

46. Річний звіт 2024 Ла Страда Україна. *Ла Страда*. URL: https://la-strada.org.ua/wp-content/uploads/2025/09/lastrada_report_2024.pdf (дата звернення: 12.11.2025).

47. Сахарук І. Правові засоби подолання гендерних диспропорцій на ринку праці в Україні. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*. 2019. Т. 3, № 110. С. 62–67.

48. Світовенко Д. Форми та способи реалізації принципу гендерної рівності за трудовим законодавством України : дис. ... канд. юрид. наук. 2023. 212 с.

49. Семенкова М. Гендерна дискримінація та її вплив на розвиток людства. *Збірник наукових праць студентів та молодих вчених*. 2019. Т. 12. С. 171–177.

50. Степанова Е. Р. Сутність та походження поняття «гендер». *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філософія»*. 2017. № 57. С. 113–118.

51. Стрельник О. Позиція матері на ринку праці як умова структурування практик материнства. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Соціологія*. 2017. № 1(8). С. 10–17.

52. Суспільне Новини. Жінки займають 41\% керівних посад в Україні. URL: https://suspilne.media/120141-zinki-zajmaut-41-kerivnih-posad-v-ukraini/ (дата звернення: 03.11.2025).

53. Уварова О. Принцип недискримінації за ознакою статі в судовій практиці України. *Law of Ukraine/Pravo Ukraini*. 2017. № 7. С. 56–66.

54. Український жіночий фонд. Посібник з адвокації для жіночого руху в Україні. URL: https://uwf.org.ua/wp-content/uploads/2021/07/posibnyk_z_advokacii_uwf_2017.pdf (дата звернення: 12.11.2025).

55. Харитонова О. Людська гідність і гендерна рівність у конституційному просторі. *Український часопис конституційного права*. 2018. № 4. С. 61–71.

56. Чуйкова О. Скляна стеля і липка підлога як прояв гендерної нерівності в кар'єрі: нейробіологія про жіночий потенціал керівника. *Гілея: науковий вісник*. 2016. Т. 109. С. 252–256.

57. Шалімова О. Гендерна нерівність в оплаті праці. *Проблеми розвитку соціологічної теорії: Спільноти: суспільна уява і практики конструювання*. Київ, 2019. С. 191–193.

58. Юровська Г., Жданкіна Л. Людська гідність і гендерна рівність: конституційні метаморфози. *Вісник Конституційного Суду України*. 2021. № 1. С. 103–119.

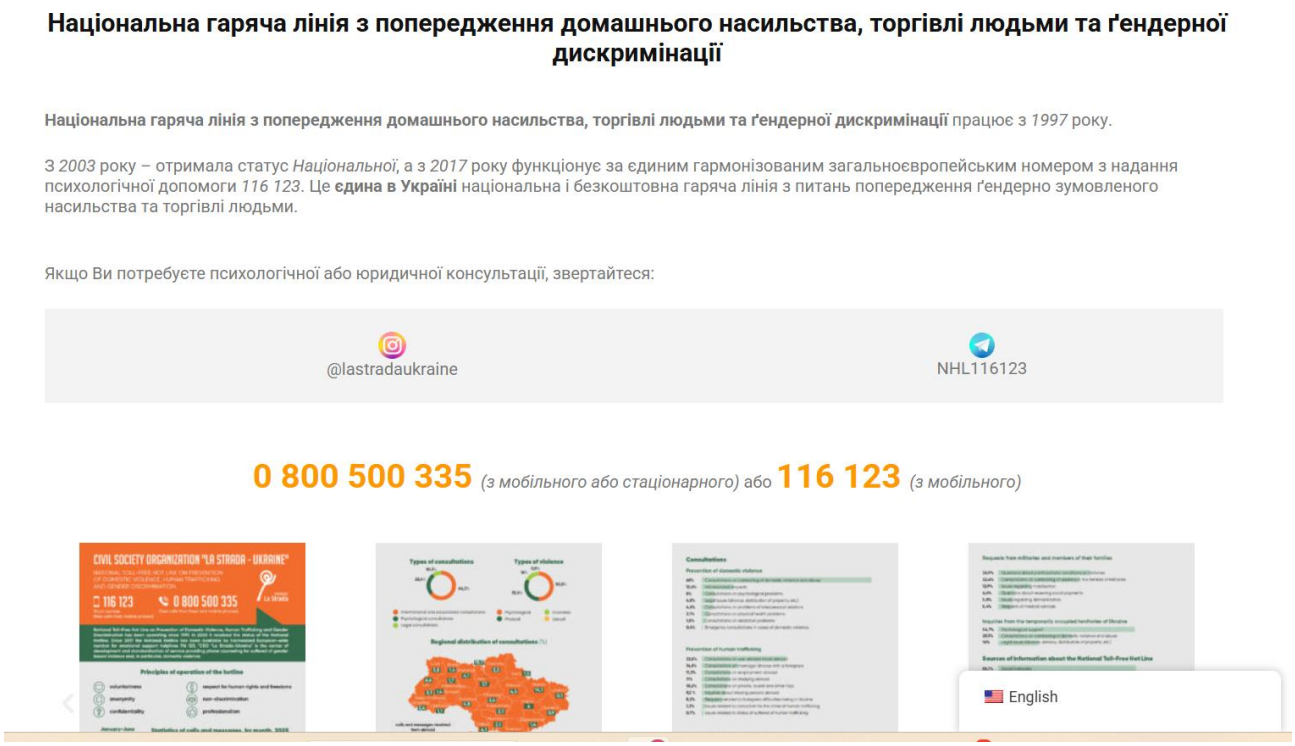
59. Янковець І. В. Дискримінація та інституційний механізм її подолання в Україні : дис. ... д-ра філософії : 081. 2020. 300 с.

60. World Economic Forum. Global Gender Gap Report 2024. 2024. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2024.pdf (date of access: 11.11.2025).

ДОДАТКИ

Додаток А

Сторінка сайту «Ла Страда – Україна» щодо попередження насильства

Додаток Б

Опитувальник «Гендерна дискримінація жінок як об'єкт адвокаційної діяльності НУО «ЛА СТРАДА – Україна»

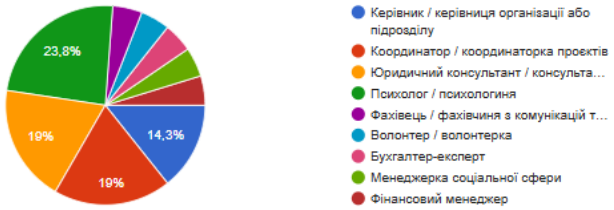
БЛОК 1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО РЕСПОНДЕНТА

Копіювати діаграму

1. Яка Ваша посада / роль в організації «Ла Страда – Україна»?

(оберіть один варіант)

21 відповідь

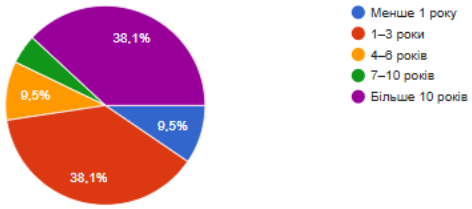

Копіювати діаграму

2. Скільки років Ви працюєте в організації або у сфері захисту прав жінок?

(оберіть один варіант)

21 відповідь

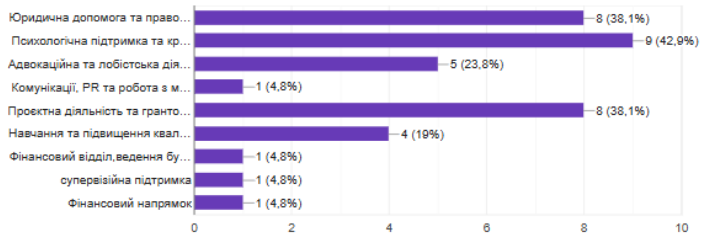

Копіювати діаграму

3. З якими напрямами роботи Ви безпосередньо пов'язані?

(можна обрати кілька варіантів)

21 відповідь

БЛОК 2. МЕХАНІЗМИ АДВОКАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Копіювати діаграму

4. Наскільки важливим для ефективності адвокаційної кампанії є залучення мультидисциплінарної команди фахівців (юристи, психологи, соціальні працівники тощо)?

(оберіть один варіант)

21 відповідь

Копіювати діаграму

5. Які методи стратегічного планування Ви вважаєте найефективнішими для НУО у сфері гендерної рівності?

(можна обрати до 2 варіантів)

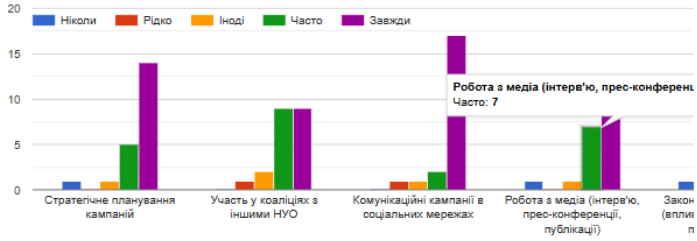
21 відповідь

Копіювати діаграму

6. Які механізми адвокації використовує «Ла Страда – Україна» у своїй діяльності?

(Оцініть кожен за частотою використання)

Копіювати діаграму

7. Наскільки ефективною є співпраця «Ла Страда – Україна» з такими партнерами?

(Оцініть за шкалою: 1 — неефективна, 5 — дуже ефективна)

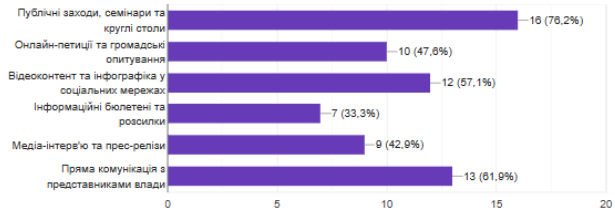

Копіювати діаграму

8. Які інструменти залучення громадськості до адвокаційних кампаній Ви вважаєте найбільш результативними?

(можна обрати до 2 варіантів)

21 відповідь

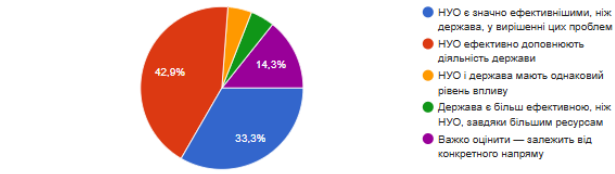

Копіювати діаграму

9. Яка роль НУО у подоланні гендерної нерівності порівняно з державою?

(оберіть один варіант)

21 відповідь

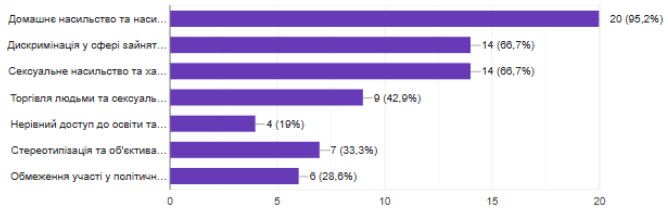
БЛОК 3. АНАЛІЗ АДВОКАЦІЙНИХ ІНІЦІАТИВ У СФЕРІ ПРАВ ЖІНОК

Копіювати діаграму

10. Які форми гендерної дискримінації, з якими стикаються жінки в Україні, Ви вважаєте найбільш поширеними?

(можна обрати до 3 варіантів)

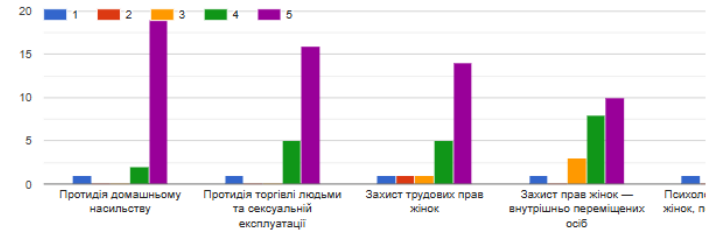
21 відповідь

Копіювати діаграму

11. Оцініть актуальність таких напрямів адвокаційної діяльності для України сьогодні:

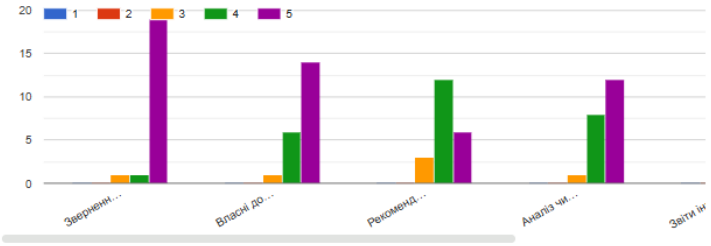
(за шкалою: 1 — не актуально, 5 — вкрай актуально)

Копіювати діаграму

12. Яким чином організація виявляє найбільш актуальні проблеми для адвокаційної діяльності?

(Оцініть важливість кожного джерела: 1 — не важливо, 5 — вкрай важливо)

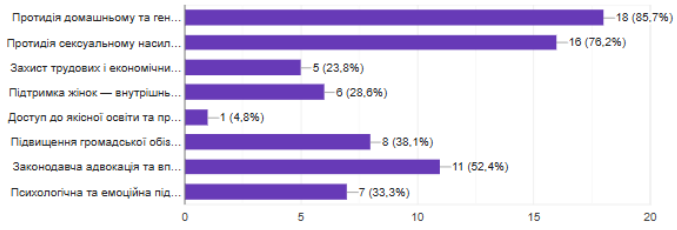

Копіювати діаграму

13. Які напрями адвокаційної діяльності потребують найбільшої уваги в сучасних умовах?

(оберіть до 3 варіантів)

21 відповідь

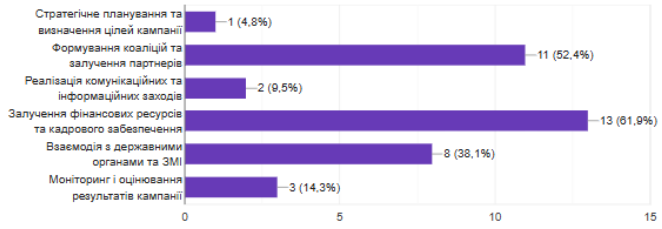

Копіювати діаграму

14. На якому етапі адвокаційної кампанії найчастіше виникають труднощі?

(оберіть до 2 варіантів)

21 відповідь

Копіювати діаграму

15. Чи змінився характер або масштаб гендерної дискримінації в умовах воєнного стану в Україні?

(оберіть один варіант)

21 відповідь

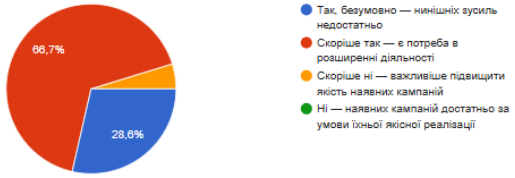
БЛОК 4. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ АДВОКАЦІЙНИХ СТРАТЕГІЙ

Копіювати діаграму

16. Чи вважаєте Ви необхідним збільшення кількості та інтенсивності адвокаційних кампаній у сфері захисту прав жінок в Україні?

(оберіть один варіант)

21 відповідь

Копіювати діаграму

17. Як часто жінки, які звертаються по допомогу до «Ла Страда – Україна», отримують підтримку, що відповідає їхнім конкретним потребам?

(оберіть один варіант)

21 відповідь

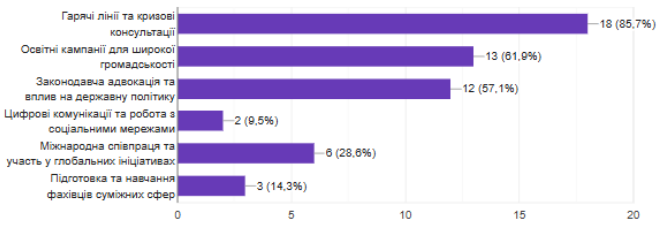

Копіювати діаграму

18. Які напрями діяльності організації мають найбільший стратегічний потенціал для масштабування?

(можна обрати до 2 варіантів)

21 відповідь

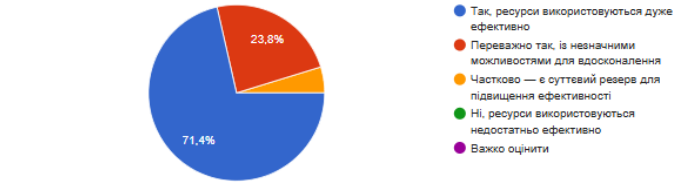

Копіювати діаграму

19. Чи вважаєте Ви, що «Ла Страда – Україна» ефективно використовує доступні ресурси для максимального впливу на подолання гендерної дискримінації?

(оберіть один варіант)

21 відповідь

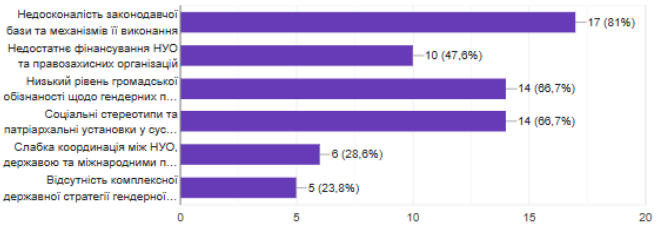

Копіювати діаграму

20. Які системні чинники, на Вашу думку, найбільше перешкоджають ефективному захисту прав жінок в Україні?

(можна обрати до 3 варіантів)

21 відповідь

БЛОК 5. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ АДВОКАЦІЙНИХ СТРАТЕГІЙ

21. Які конкретні заходи, на Вашу думку, сприяли б вдосконаленню адвокаційної діяльності у сфері захисту прав жінок в Україні?

(відкрите запитання — напишіть Вашу відповідь)

21 відповідь

-

Посилення імплементації Стамбульська конвенція (контроль, відповідальність за невиконання).
Стабільне державне фінансування жіночих правозахисних ініціатив.
Розвиток регіональної адвокації (не лише Київ, а громади).

Інтеграція гендерних підходів у всі державні програми та нормативно-правові акти

Реальна оцінка ситуації та актуальність проблеми, якісна співпраця з громадським сектором та державними органами, робота з опонентами та цільовою аудиторією

Більший вплив організацій на законодавчу владу

Заходи обізнаності

Просвітницька робота серед населення, розширення видів допомоги, кейс-менеджмент

Соціальна реклама

22. Чи можете Ви навести приклади успішних кейсів або кампаній «Ла Страда – Україна», які суттєво вплинули на захист прав жінок?

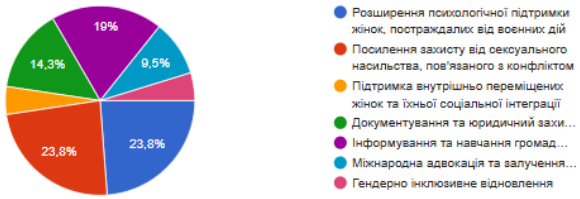
(відкрите запитання — напишіть Вашу відповідь)

21 відповідь

Копіювати діаграму

23. Які пріоритети адвокаційної діяльності, на Вашу думку, є найбільш важливими для організації «Ла Страда – Україна» в умовах воєнного стану?

21 відповідь

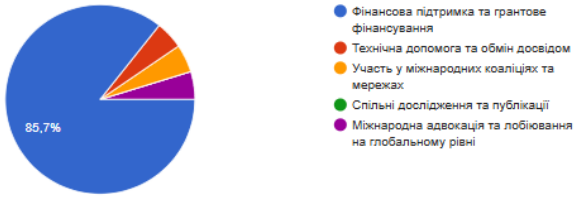

Копіювати діаграму

24. Яку форму міжнародної підтримки Ви вважаєте найбільш ефективною для посилення адвокаційної роботи «Ла Страда – Україна»?

(оберіть один варіант)

21 відповідь

25. Чи є у Вас додаткові коментарі, пропозиції або думки щодо вдосконалення адвокаційної діяльності у сфері захисту прав жінок в Україні?

(відкрите запитання — відповідь необов'язкова)

9 відповідей

-

Немає

Активне залучення чоловіків та хлопців як союзників у протидії гендерним стереотипам та насильству, що підвищує ефективність кампаній. Створення коаліцій між громадськими організаціями, органами місцевого самоврядування та бізнесом для системного впливу на політику. Підвищення кваліфікації правозахисників у питаннях міжнародного права

Адвокаційна діяльність часто залишається реакцією на вже існуючі проблеми. Водночас доцільно посилювати проактивний підхід, а саме прогнозування ризиків (зокрема у сфері відновлення, безпеки) та формування політик до того, як негативні наслідки набудуть системного характеру.

Поки ні

Посилення адвокаційної роботи на рівні ОТГ: місцеві програми протидії насильству, бюджети, створення сервісів;
Захист персональних даних постраждалих (особливо в умовах кіберризиків);